

Michał SIWIEC-CIELEBON

Polski żołnierz na ołtarze.
Droga życia Karola Wojtyły seniora
i opinie przełożonych o nim w świetle dokumentów wojskowych

Wprowadzenie

W lipcu roku 2019 minęła 140. rocznica urodzin Karola Wojtyły seniora, a w maju 2020 r. obchodząc będziemy stulecie urodzin jego syna, Karola Józefa Wojtyły – dzisiaj świętego Jana Pawła Wielkiego. Świętość późniejszego Jana Pawła II swoje początki wzięła niewątpliwie z domowego wychowania i ukształtowana została przez rodziców – Karola Wojtyłę i Emilię z Kaczorowskich Wojtyłową. Warto zatem znać te postaci, tym bardziej, że trwają przygotowania do procesu ich beatyfikacji.

Ktoś może zadać pytanie, czymże zasłużyli sobie Wojtyłowie na wyniesienie na ołtarze? Świętość wydaje się bowiem wielu współczesnym ludziom czymś szczególnym, prawie nierealnym i zupełnie odartym z codzienności zwykłego człowieka. Tymczasem u podstaw koncepcji beatyfikacji Karola i Emilii Wojtyłów legła świadomość, że świętość nie jest jakimś swoistym namaszczeniem, darem spływającym z nieba i odróżniającym czy preferującym przyszłego świętego wśród współczesnych mu śmiertelników, ale rodzi się i hartuje właśnie w postawach zwykłego człowieka, zajmowanych wobec codzienności, i w heroicznosci wobec stawianych przez życie wyzwań. I niewątpliwie Karol senior i Emilia Wojtyłowie są przykładami takiej właśnie świętości, zrodzonej w wyniku świadomych, a nierzadko heroicznym wyborów życiowych. Niewątpliwie byli ludźmi z krwi i kości, z wszystkimi emocjami, jakie cechują ludzi wobec życiowych zadań i wyzwań, ale ich postawy wynikały z wierności najważniejszym kanonom wyznawanej religii i przyjętych zasad.

O Emilii z Kaczorowskich Wojtyłowej, przedwcześnie zmarłej matce przyszłego papieża, w powszechnej świadomości wiadomo znacznie więcej niż o jej małżonku, który przecież znacznie dłużej – o dwanaście lat – wychowywał Karola juniora i miał na ukształtowanie jego osobowości niewątpliwie znacznie większy wpływ. Ten znaczący wpływ wynika także z faktu, że matka obumarła Karola juniora w wieku jeszcze dziecięcym, gdy miał zaledwie dziewięć lat. Tymczasem ojciec poprowadził go przez czas dojrzewania do pełnoletniości i wczesnej młodości. Emilia Wojtyłowa jest bohaterką książki Mileny Kindziuk *Matka papieża* wydanej w 2013 r.¹ Ojcu

¹ M. Kindziuk, *Matka papieża. Poruszająca opowieść o Emilii Wojtyłowej*, Kraków 2013.

poświęcono zaledwie kilka artykułów oraz wystąpień na konferencjach, gdzie z reguły krąg odbiorców jest ograniczony. Pisał o Karolu Wojtyłe autor niniejszych rozważań na łamach „Wadovianów” już w 2009 r., ale artykułów, z racji swojego przyczynkarskiego charakteru, nie wyczerpał tematu². Wtedy jeszcze akta wojskowe Karola Wojtyły nie były udostępniane i mało kto wiedział, że w ogóle się zachowały i istnieją. W kilka lat później na łamach „Saeculum Christianum” pisała o Karolu Wojtyłe seniorze wspomniana dr M. Kindziuk³, ale jej tekst zawierał w większości powtórzenie informacji podanych już w moim artykule albo też przedstawionych przez dr. Andrzeja Czesława Żaka, niegdyś dyrektora Centralnego Archiwum Wojskowego im. majora Bolesława Waligóry, w referacie podczas konferencji „Święty Jan Paweł II – syn oficera Wojska Polskiego”⁴. Wydawać by się mogło, że właśnie ten referat ostatecznie i kompleksowo powinien być ująć zagadnienie służby wojskowej Karola Wojtyły seniora i wyjaśnić, a nawet wręcz rozwiać wszystkie wątpliwości, mity i legendy, pojawiające się w obiegu publicznym i naukowym na temat jego postaci, ale, niestety, z powodów nieznanymi autorowi niniejszego artykułu tak się nie stało. Należy także żałować, że treść owego referatu nie została utrwalona i opublikowana w wersji drukowanej. Warto zatem przy okazji przypadających obecnie rocznic oraz rozpoczętej procedury beatyfikacyjnej uporządkować dostępną wiedzę na temat Karola Wojtyły seniora.

Chociaż w pewnych elementach artykuł obecny przywoływał będzie informacje podane już przeze mnie w roku 2009, jednak większość z nich w trakcie późniejszych badań archiwalnych została zweryfikowana i uzupełniona, zatem obecnie mogą być one doprecyzowane.

Słów kilka o wojskowych aktach personalnych Karola Wojtyły seniora

Od okresu międzywojennego akta personalne porucznika Karola Wojtyły przechowywane były w zasobie Centralnego Archiwum Wojskowego, gdzie oznaczono je sygnaturą AP 6051. Brak jest wiedzy, czy do roku 1978 historycy jakoś szczególnie się nimi interesowali. Niewątpliwie wynikało to z faktu, że Karol Wojtyła senior nie był pierwszoplanową postacią polskiej historii, ale jednym z tysięcy szeregowych jej bohaterów. Nie był bowiem ani generałem czy znanym dowódcą, nie był nawet oficerem liniowym, ale umundurowanym urzędnikiem aparatu administracji wojskowej. W wielu wypadkach prawdopodobnie nie kojarzono, że władarz Archidiecezji Krakowskiej, biskup i kardynał Karol Wojtyła jest synem oficera.

Wybór Karola Wojtyły juniora na Stolicę Piotrową zmienił ten stan, ale nie przyczynił się do

2 M. Siwiec-Cielebon, *Wojtyłowie w mundurach i ich wojskowe ścieżki... O dziedzictwie i patriotyzmie. Przyczynek do życiorysu Karola Wojtyły*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 2009, nr 12, s. 7-30.

3 M. Kindziuk, *Kariera wojskowa Karola Wojtyły w świetle źródeł archiwalnych*, „Saeculum Christianum”, 2017, t. XXIV, s. 237-246.

4 A. Cz. Żak, referat zatytułowany „Por. Karol Wojtyła – ojciec Jana Pawła II w świetle źródeł archiwalnych”, wygłoszony 2 kwietnia 2014 r. – w dziewiątą rocznicę śmierci papieża Jana Pawła II – w Centralnej Bibliotece Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego – zamieszczony na YT przez Ordynariat Polowy Wojska Polskiego https://www.youtube.com/watch?v=sAvppWmdJ_c [dostęp: 12 listopada 2019 r.].

spopularyzowania dokumentów dotyczących postaci ojca polskiego papieża. Wręcz odwrotnie, akta Karola Wojtyły seniora zostały objęte szczególnym nadzorem i przez kolejne 30 lat były praktycznie niedostępne. Przy czym podkreślić należy, że od czerwca 1979 r. w zbiorach CAW nie były już przechowywane oryginały dokumentów Karola seniora, ale ich kopie, wykonane na polecenie ówczesnego ministra obrony narodowej gen. Wojciecha Jaruzelskiego przez oficerów II Zarządu (odpowiedzialnego za wywiad i kontrwywiad) Sztabu Generalnego ludowego WP. Według nieco innej relacji akcję skopiowania dokumentów K. Wojtyły przeprowadził na polecenie W. Jaruzelskiego gen. Czesław Kiszczak, który w tym okresie przeszedł ze stanowiska szefa II Zarządu SG WP na stanowisko Szefa Wojskowej Służby Wewnętrznej. Istnieje także domniemanie (informacje takie przekazywali po 1990 r. m.in. dawni archiwiści CAW z okresu PRL), że akta poddane zostały tzw. analizie operacyjnej pod kątem wykorzystania zawartej w nich wiedzy przeciwko osobie Jana Pawła II, ale ponieważ nic kontrowersyjnego czy przynajmniej użytecznego ideologicznie w nich nie znaleziono, dlatego zdecydowano się na inne ich spożytkowanie – przekazanie papieżowi jako jednego z prywatnych darów w nieco obłudnym geście „dobrej woli”.

Oryginalne akta przekazane zostały Janowi Pawłowi II przez ówczesnego przywódcę Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, I Sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Edwarda Gierka podczas spotkania w Belwederze w pierwszym dniu I Pielgrzymki Papieża do Ojczyzny – 2 czerwca 1979 r. Poświadcza ten fakt „Notatka służbowa” sporządzona 21 września 1979 r. przez ówczesnego Zastępcę Szefa CAW pułkownika Wincentego Romanowskiego. Czytamy w niej:

Akta personalne Karola WOJTYŁY, przekazane zostały w dniu 2 czerwca 1979 r. przez Pierwszego Sekretarza KC Tow. Edwarda Gierka, Papieżowi Janowi Pawłowi II (Karolowi Wojtyłe) w czasie oficjalnej wizyty w Polsce.

Teczka zawiera kserokopie akt personalnych⁵.

Prawdopodobnie właśnie wtedy na skopiowanej wraz z aktami okładce teczki akt K. Wojtyły seniora pojawiła się pieczęć CAW. *Zastrzeżone. Nie udostępniać!* to zastrzeżenie skutecznie ukryło przed historykami akta K. Wojtyły na kolejne 30 lat. Dopiero po złożeniu w 2009 r. przez autora niniejszego artykułu pisemnego wniosku o ich poszukiwanie i udostępnienie ówczesny dyrektor CAW dr Andrzej Żak podjął decyzję o zdjęciu owej zaklętej klauzuli

⁵ Wojskowe Biuro Historyczne Centralne Archiwum Wojskowe (dalej: WBH CAW), Kolekcja Generałów i Osobistości (dalej: KGiO), I.480.727 Karol Wojtyła mikrofilm (dalej: mf), k. 1 – Notatka służbowa. Proszę równocześnie uzyskane wcześniej w CAW informacje, opublikowane przeze mnie w numerze 12 „Wadovianów”, że akta K. Wojtyły przekazał Janowi Pawłowi II dopiero Wojciech Jaruzelski w 1983 r. Jak widać, miał on swoją rolę w przekazaniu akt, ale jedynie wykonawczą, a samo przekazanie ich papieżowi nastąpiło cztery lata wcześniej, w 1979 r.

i zmikrofilmowaniu kopii akt dla potrzeb badaczy. Po upublicznieniu tej informacji przez autora artykułu z dostępu do akt skorzystali także szybko pracownicy ośrodków dokumentujących życie i świętość Jana Pawła II, m.in. z Muzeum Jana Pawła II i kardynała Stefana Wyszyńskiego Centrum Opatrzności Bożej w warszawskim Wilanowie.

Myli się zatem Milena Kindziuk podając, że w CAW przechowywane są akta Karola Wojtyły seniora, pochodzące z wiedeńskiego Kriegsarchiv, i że takie właśnie dokumenty przekazał Janowi Pawłowi II Edward Gierek⁶. Dokumenty K. Wojtyły w CAW (obecnie ich kopie) stanowią jednostkę archiwalną skompletowaną w przedwojennym Archiwum Wojskowym zgodnie z zasadami gromadzenia akt oficerów WP II RP.

Jakie były losy oryginałów akt? Według informacji uzyskanych przez autora niniejszego artykułu pozostawały one cały czas w posiadaniu Jana Pawła II, a po jego śmierci w spuściźnie przechowanej przez kard. Stanisława Dziwisza i przekazane zostały do zasobu Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, ale obecnie nie są udostępniane.

Akta por. Karola Wojtyły o dawnej sygnaturze AP 6051, a obecnej KGiO (mf) 727 liczą 109 kart i zawierają dokumentację zarówno dotyczącą jego służby w armii austro-węgierskiej, jak też w WP. W przypadku służby w armii austro-węgierskiej są to odpisy Hauptgrundbuchblatt (Karta Głównej Księgi Ewidencyjnej) dot. Karola Wojtyły oraz Vormerkblatt für die Qualifikationsbeschreibung (Arkusze zapisów dla opisu kwalifikacyjnego), zatem akta znacznie bardziej szczegółowe i obejmujące cały okres służby Karola Wojtyły w armii austro-węgierskiej, w porównaniu z omówionymi niegdyś przez Ernsta Trosta⁷, zachowanymi w wiedeńskim Archiwum Wojennym (Kriegsarchiv) kilkunastoma stronami (Trost podał, że jest to jednostka licząca zaledwie 16 str.) akt dotyczącymi kwalifikacji Wojtyły jako urzędnika wojskowego. Weryfikację szczegółów służby Wojtyły seniora zapewnia wielość odpisów dokumentów oraz kolejnych formularzy kart ewidencyjnych i list kwalifikacyjnych. W pierwszych latach II RP każdy oficer wypełniał takie dokumenty co najmniej dwa razy w roku, a przełożeni wpisywali ocenę prezentowanej postawy i pełnionej służby, dopiero później wprowadzono system oceny jeden raz w roku. W aktach K. Wojtyły seniora zachowały się także jego wnioski o pozostawienie w służbie zawodowej oraz liczne dokumenty opiniodawcze, pozwalające na wszechstronne opisanie i scharakteryzowanie jego osoby.

U progu kariery, czyli o wyborze drogi życiowej Karola Wojtyły seniora

Karol Wojtyła urodził się 18 lipca 1879 r. w Lipniku, wsi sąsiadującej z Białą, stolicą najbardziej na zachód wysuniętego powiatu ówczesnej Galicji. Był synem Macieja, pochodzącego

⁶ M. Kindziuk, *Kariera wojskowa Karola Wojtyły*, op. cit., s. 237.

⁷ E. Trost, *Der Papst aus einem fernen Land: Johannes Paul II. und seine Kirche*, Verlag Fritz Molden, Wien-München-Zürich-Innsbruck, 1979.

z Czańca krawca, prowadzącego zakład krawiecki w Lipniku, tuż przy granicy z powiatowym miastem Białą, i Anny z domu Przeczek. Pierwsza żona Macieja zmarła, gdy Karol miał dwa lata. Maciej Wojtyła ożenił się później z Anną Newald, a gdy i ona po trzech latach zmarła, ożenił się trzeci raz, tym razem z Marią Zalewską w 1889 r. W tym czasie zamieszkiwał już i prowadził zakład krawiecki w Białej.

W latach 1885-1890 Karol Wojtyła ukończył pięcioklasową szkołę ludową w Białej, po czym w roku 1890 został uczniem c.k. Gimnazjum w Bielsku. Do szkoły tej uczęszczał w latach 1890/91-1892/93, a nauka ta prawdopodobnie wiązała się z wielkim wysiłkiem zarówno dla samego Karola, jak też z poświęceniem materialnym rodziny. Niewątpliwie ten materialny aspekt był jedną z przyczyn przerwania nauki gimnazjalnej przez Karola Wojtyłę.

Jednak główną przyczyną rezygnacji z dalszej nauki w Gimnazjum były zapewne trudności w nauce, spowodowane nie brakiem pilności samego Karola, ale szczególnie wysokimi i surowymi wymogami stawianymi uczniom tej szkoły. O poziomie nauczania, a równocześnie ostrym i bezwzględny rygorze panującym ówczesnie w bielskim gimnazjum wspominał Jan Jakóbiec⁸, który z ucznia bardzo słabego w Bielsku, gdzie z trudem ukończył pierwsze trzy klasy w latach 1888/89-1890/91 (a zatem w okresie praktycznie tożsamym z latami nauki K. Wojtyły), w gimnazjum w Wadowicach stał się jednym z najlepszych. W wadowickiej szkole uczył się on w latach 1891/92-1895/96 w klasach IV-VIII, przy czym klasy VI-VIII ukończył z wyróżnieniem i również z wyróżnieniem złożył egzamin dojrzałości. Z dzisiejszej perspektywy, w której różnice pomiędzy poziomami szkół średnich są jednak znacznie mniejsze, stanowiąca nieomal przepaść różnica pomiędzy ówczesnym c.k. gimnazjum w Bielsku a c.k. gimnazjum w Wadowicach trudna jest do wyobrażenia. Jedną z przyczyn trudności w nauce nie tylko Karola Wojtyły, ale wszystkich Polaków uczących się w bielskim gimnazjum był zdaniem J. Jakóbca prezentowany przez niektórych profesorów w tej szkole antypolonizm. Gimnazjum w Bielsku funkcjonowało w mieście prawie całkowicie zniemczonym i środowisku nastawionym zdecydowanie antypolsko, co uczniom polskiego pochodzenia i polskojęzycznym, nawet, jeśli nauczyli się języka niemieckiego, w którym prowadzono zajęcia, znacznie utrudniało spokojne przyswajanie wiedzy. Z drugiej strony na tle niemieckich uczniów tej szkoły średniej, wywodzących się ze środowisk inteligencji czy burżuazji, polscy uczniowie pochodzący najczęściej spośród włościan (jak np. J. Jakóbiec), wyrobników czy rzemieślników (jak właśnie K. Wojtyła) niewątpliwie nie mieli równego startu do zdobycia średniego wykształcenia⁹.

W wojskowych aktach Karola Wojtyły zachowały się dwa odpisy świadectw z trzeciej klasy gimnazjalnej. W wystawionym 11 lutego 1893 r. świadectwie za pierwsze półrocze III klasy w roku

8 J. Jakóbiec, *Na drodze stromej i śliskiej. Autobiografia socjologiczna*, Kraków 2005, s. 76-134.

9 *Ibidem*, m.in. s. 79-81, 86-88.

szkolnym 1892/93¹⁰ Karol Wojtyła otrzymał oceny dostateczne (genügend) ze wszystkich przedmiotów. Natomiast na wystawionym 15 lipca 1893 r. świadectwie rocznym (za II półrocze kl. III w roku szkolnym 1892/93)¹¹ oceny dostateczne otrzymał z religii, języka łacińskiego, języka niemieckiego i języka krajowego (czyli polskiego), geografii z historią oraz historii naturalnej (czyli biologii – a w programie ówczesnej III klasy gimnazjalnej: mineralogii). Z dwóch przedmiotów, języka greckiego i matematyki Karol Wojtyła otrzymał na koniec roku oceny niedostateczne (nicht genügend), czyli jego postęp w nauce tych przedmiotów oceniony został jako niewystarczający, słaby. W ówczesnej sześciostopniowej skali ocen stosowano następujące oceny postępów w nauce: 1. celujący, 2. bardzo dobry, 3. dobry, 4. dostateczny, 5. niedostateczny i 6. zły. Zatem informacja w artykule Mileny Kindziuk, że w aktach K. Wojtyły zachowało się tylko jedno świadectwo, za pierwsze półrocze roku szkolnego 1892/93, nie jest precyzyjna¹². Zapewne, także i te słabe oceny miały wpływ na decyzję Karola Wojtyły o rezygnacji z dalszej edukacji gimnazjalnej, tym bardziej, że nauka wiązała się ze znacznym obciążeniem dla całej rodziny w związku z koniecznością opłacania czesnego. J. Jakóbiec zauważa, że jednym z wyraźnych progów edukacyjnych było ukończenie klasy III, czyli przedostatniej w tzw. niższym gimnazjum, a także wspomina, że otrzymanie przy klasyfikacji oceny niedostatecznej z jakiegokolwiek przedmiotu powodowało wysłanie do rodziców listu z naganą. On sam także raz otrzymał stopień niedostateczny i tylko wadliwe zaadresowanie listu, który nie dotarł do jego ojca, uchroniło Jakóbca przed problemami w domu¹³. Można przypuszczać, że w przypadku K. Wojtyły i jego ojca taki list z naganą musiał negatywnie rzutować na decyzję o dalszej nauce gimnazjalnej Karola. W tym miejscu warto jednak zauważyć, że być może w innym gimnazjum oceny Karola Wojtyły byłyby znacznie wyższe, a gdyby miał on możliwość kontynuowania nauki, np. w gimnazjum wadowickim, może zdołałby uzyskać średnie wykształcenie albo przynajmniej ukończyć tzw. niższe gimnazjum, czyli kl. IV. Niewątpliwie natomiast jednym z efektów kształcenia Karola Wojtyły w niemieckojęzycznym gimnazjum o wysokim poziomie nauczania jest, wielokrotnie wykazywana w aktach i doceniana później, biegła znajomość języka niemieckiego w mowie i piśmie, przynajmniej w zakresie, w jakim potrzebne to było w jego dalszej służbie wojskowej.

Po rezygnacji z nauki gimnazjalnej K. Wojtyła podjął naukę zawodu krawieckiego w zakładzie swego ojca i pracował w nim aż do osiągnięcia pełnoletniości.

Sprawa wykształcenia Karola Wojtyły okazała się bardzo istotna w późniejszym etapie jego kariery, już w armii polskiej, zatem do tego wątku powrócimy w jednej z dalszych części artykułu.

10 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 88 – Odpis świadectwa Karola Wojtyły za I półrocze kl. III w r. szk. 1892/93.

11 Ibidem, kl. 89 – Odpis świadectwa Karola Wojtyły za II półrocze kl. III w r. szk. 1892/93.

12 M. Kindziuk, *Kariera wojskowa Karola Wojtyły*, *op. cit.*, s. 237.

13 J. Jakóbiec, *Na drodze...*, *op. cit.*, s. 79.

Podoficer i urzędnik – 18 lat w mundurze c.k. armii

18 lipca 1900 r. K. Wojtyła ukończył 21 lat, a więc według ówczesnych kryteriów osiągnął wiek pełnoletni, który równocześnie był wiekiem poborowym. System poboru i uzupełnień armii austro-węgierskiej oparty był na zasadzie terytorialnej, a miejscowość urodzenia K. Wojtyły – Lipnik, oraz miejscowość jego zamieszkania – Biała leżały w okręgu uzupełnień 56 galicyjskiego (zwanego także wadowickim) pułku piechoty Hrabiego Dauna (Galizisches Infanterieregiment nro 56 Graf Daun)¹⁴. Zatem zgodnie z obowiązującymi przepisami stanął on 21 marca 1900 r. przed komisją poborową okręgu wojskowego nr 56 w Wadowicach, przez którą przeznaczony został do odbycia trzyletniej służby czynnej oraz siedmioletniej służby w rezerwie, w 56 galicyjskim (wadowickim) pułku piechoty, oraz dwóch lat w obronie krajowej przy tymże 56 pp¹⁵. Arkusz ewidencyjny K. Wojtyły otrzymał numer 158, zaś w księdze poborowej zapisano go pod numerem 156. Dzięki opisowi charakterystycznych cech rysopisu wiemy, że był ciemnym blondynem o szarych oczach i blond brwiach, mierzącym 171 cm, noszącym rozmiar butów 14. Jego twarz opisano jako owalną, nos i usta jako proporcjonalne, zaś podbródek jako okrągły. Mówił i pisał w językach polskim i niemieckim¹⁶.

Zachowany w aktach K. Wojtyły odpis Hauptgrundbuchblatt, czyli Arkusza (Karty) Księgi Głównej (ewidencyjnej), stanowi najważniejsze źródło wiedzy o przebiegu jego kariery wojskowej w c.k. armii i jest prawdziwą kopalnią informacji. Hauptgrundbuchblatt był podstawowym zbiorem zapisów ewidencyjnych, dokumentujących zmiany statusu i przebiegu służby żołnierza. Akta K. Wojtyły zawierają trzy egzemplarze odpisów tego dokumentu. Ze względu na fakt, że zawarte w nich dane i zapisy są tożsame, dalsze informacje przytoczone zostaną ze wskazaniem źródłowym pierwszego – według układu w aktach – egzemplarza dokumentu¹⁷. Ze względu na charakterystyczny układ oraz specyfikę wojskowych dokumentów ewidencyjnych – zarówno austro-węgierskich, jak i polskich – a także częściowo zaburzoną chronologię układu akt w teczce, autor artykułu, przywołując zapis z konkretnej strony danego dokumentu, zdecydował się podawać w przypisach zarówno kolejny nr klatki mikrofilmu według numeracji ciągłej akt, jak też informację o stronie konkretnie przywoływanego dokumentu.

W sporządzonym w języku niemieckim odpisie dokumentu, dokonany przez samego K. Wojtyłę, którego charakterystyczne i bardzo kaligraficzne pismo łatwe jest do zidentyfikowania, zapisy są najbardziej precyzyjne. W późniejszych polskich dokumentach ewidencyjnych zapisy

14 Więcej informacji o strukturach i funkcjonowaniu armii austro-węgierskiej oraz służbie w niej Polaków znajdzie czytelnik m.in. w książce Michała Baczkowskiego, *Pod czarno-żółtymi sztandarami. Galicja i jej mieszkańcy wobec austro-węgierskich struktur militarnych 1868-1918*, Kraków 2003, a także w popularnym opracowaniu Tomasza Nowakowskiego, *Armia austro-węgierska 1908-1918*, wydanym w serii Barwa i Broń wydawnictwa FENIX w 1992 r. Publikacje te posłużyły także do doprecyzowania przypisów w niniejszym artykule.

15 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 2 – s. 1. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

16 Ibidem.

17 Kolejne egzemplarze odpisów Hauptgrundbuchblatt stanowią karty (klatki mf) 6-9 i 10-13 omawianej jednostki aktowej.

dotyczące jego służby w armii austro-węgierskiej podawane są z reguły w sposób skrótowy i bardzo uproszczony, chociaż niekiedy to właśnie tamte dokumenty pozwalają na doprecyzowanie danych zapisanych w Hauptgrundbuchblatt. Odpis opieczetowany został pieczętkami Powiatowej Komendy Uzupelnień w Wadowicach i poświadczony „Za zgodność, Wadowice, dnia 24 lutego 1919 r.”¹⁸ przez ówczesnego komendanta PKU, ppłk. Antoniego Mikuckiego¹⁹. Dokument ten stanowi podstawę do odtworzenia przebiegu służby K. Wojtyły w c.k. armii.

Jako szeregowy piechoty (infanterist – piechur) otrzymał 1 października 1900 r. przydział do 5 kompanii 56 pp i 5 października rozpoczął czynną służbę, za którą otrzymywał żołd w wysokości 6 koron miesięcznie. Niewątpliwie był żołnierzem wzorowym, gdyż już 26 maja 1901 r. awansowany został na starszego szeregowca (gefreiter), zaś 15 września tegoż roku na kaprała (korporal). W osiem dni po tym ostatnim awansie, 23 września 1901 r. K. Wojtyła został jako podoficer nadliczbowy, niemieszczący się w etacie pułku (w wojskowym języku niemieckim określano taki stan jako nadkompletowy – überkomplett), przeniesiony służbowo, w charakterze podoficera nadzoru służbowego (als Aufsichtscharge) do Szkoły Kadetów Piechoty (Infanteriekadettenschule) we Lwowie²⁰. Potwierdzają tę instruktorską funkcję Wojtyły w lwowskiej szkole zapisy w późniejszych polskich dokumentach ewidencyjnych, gdzie podawał wprost *służba przy kompanii wychowanków*²¹ lub *podoficer przy kompanii wychowanków*²². Niewątpliwie wpływ na taki przydział K. Wojtyły miał fakt ukończenia przez niego trzech klas prestiżowego gimnazjum, dzięki czemu nie odstawał poziomem ogólnej wiedzy od podległych mu młodych wychowanków²³.

27 grudnia 1901 r. został przeniesiony ze stanu 5 komp. 56 pp na etat lwowskiej szkoły. We Lwowie 16 sierpnia 1902 r. otrzymał awans do stopnia plutonowego (zugsführer) i tam otrzymał stałe starszeństwo z dniem 4 października 1903 r., po czym w tym samym dniu został urlopowany i odesłany do macierzystej formacji ze względu na ukończenie okresu służby zasadniczej. Jako urlopowany plutonowy otrzymał – także z datą 4 października 1903 r. – przydział do 4 kompanii

18 Ze względu na występowanie w przytaczanych aktach różnych form datowania dokumentów i wydarzeń – miesiące pisane słownie, liczbami rzymskimi, arabskimi, skrótowe formy zapisów dat – autor niniejszego artykułu dla jasności wyводу ujednolicił sposób podawania datacji.

19 Antoni Mikucki (30.06.1866-24.04.1920) – ppłk piechoty WP, pierwszy Komendant PKU Wadowice (od 27.12.1918 do 28.11.1919), wyznaczony na kierownika nowo utworzonego Wydz. V (Służba Poboru i Uzupelnień) DOGen. Grodno, zmarł w Grodnie wskutek choroby i pochowany został na tamtejszym Cmentarzu Wojskowym przy ul. Bielusza. W *Liście strat Wojska Polskiego 1918-1920* błędnie odnotowany jako ppor., w niektórych źródłach nazwisko podawane błędnie jako Mikulski.

20 Od roku szkolnego 1900/01 naukę w tej szkole rozpoczęli dwaj wadowiczanie, Jerzy Kazimierz Dobrodzicki (późniejszy gen. bryg. WP) i Feliks Pukło (późniejszy mjr WP), którzy ukończyli cztery klasy Gimnazjum (tzw. niższe gimnazjum) w Wadowicach, po czym jako uczestnicy konspiracji niepodległościowej wśród młodszych uczniów gimnazjum (F. Pukło miał wtedy lat 15, a J. K. Dobrodzicki lat 16) zgłosili się do szkoły wojskowej, chcąc uzyskać fachowe wykształcenie mogące pomóc im w walce o niepodległość Polski. Nie jest wykluczone, że zetknęli się tam z Karolem Wojtyłą, jako instruktorem i przełożonym służbowym.

21 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 18 – s. 2. Karty ewidencyjnej (odpis) nr 341/Urz. Karola Wojtyły, datowanej na czerwiec 1920 r.

22 Ibidem, kl. 26 – s. 2. Głównej karty ewidencyjnej Karola Wojtyły.

23 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 2 – s. 1. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

zapasowej 56 pp, po czym przeznaczony został do zawodowej służby wojskowej i przeniesiony do 1 kompanii 56 pp. Otrzymał także prawo noszenia I (taśmy) oznaki za wysługę lat, za przesłużone trzy lata²⁴.

W dniu 21 marca 1904 r. przyznano mu miesięczną premię podoficerską (uposażenie) w I szczeblu od dnia 1 kwietnia 1904 r. w wysokości 30 koron według posiadanego stopnia plutonowego. A już niedługo później, bo 7 czerwca 1904 r. otrzymał stopień tytularnego sierżanta²⁵.

W późniejszych polskich dokumentach ewidencyjnych Wojtyła podawał, że w okresie od 1 lutego do 31 grudnia 1904 r. służbę pełnił jako podoficer kancelaryjny przydzielony do PKU pułku w Wadowicach²⁶. Być może właśnie dlatego od 16 września 1904 r. K. Wojtyła przeniesiony został ze stanu 1 kompanii polowej (liniowej) do 1 kompanii zapasowej²⁷. Z dniem 1 stycznia 1905 r. przyznano mu na kolejny okres wynagrodzenie miesięczne w wysokości 30 k., zaś od 12 lutego tego roku przeniesiony został do 3 komp. liniowej²⁸.

Okres lat 1904-1906 to dla Karola Wojtyły czas intensywnych zmian zarówno w życiu osobistym, jak też służbowym. W tym czasie poznał Emilię z Kaczorowskich i zaczęła w nim zapewne dojrzewać potrzeba stabilizacji w życiu osobistym, równocześnie zaś – a niewykluczone, że z tej przyczyny – podjął starania o przemianowanie (przekwalifikowanie) na podoficera rachunkowego, czyli podoficera administracji wojskowej. Z dniem 1 kwietnia 1905 r. przekwalifikowany został z plutonowego tytularnego sierżanta na podoficera rachunkowego II klasy tytularnego I klasy. 23 czerwca 1905 r. otrzymał prawo przynależności do rodzinnej miejscowości, czyli Białej. Od 1 stycznia 1906 r. przyznano mu prawo do kolejnej premii w wysokości 30 k.

W dniu 10 lutego 1906 r. Karol Wojtyła poślubił pannę Emilię Kaczorowską, co zostało odnotowane w dokumencie. Jak dzisiaj wiemy, ślub miał miejsce w ówczesnym kościele garnizonowym w Krakowie, czyli kościele pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła przy ul. Grodzkiej, ale tego szczegółu K. Wojtyła już nie dopisał. Zapisał natomiast w kolejnej pozycji, że 27 sierpnia 1906 r. urodził mu się syn Edmund Antoni. Z dniem 4 października 1906 r. przyznano K. Wojtyłe prawo do noszenia drugiej oznaki (taśmy) za wysługę lat.

Od 1 stycznia 1907 r. przyznano mu po raz kolejny prawo do premii w wysokości 30 k., zaś

24 Ibidem, kl. 3 – s. 2. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

25 Przyznanie stopnia tytularnego dawało prawo do noszenia oznak danego stopnia na mundurze, ale nie powodowało zwiększenia uposażenia. Związane to było z jednej strony z potrzebą prestiżowego docenienia najbardziej wyróżniających się żołnierzy, z drugiej zaś z ograniczoną liczbą etatowych stanowisk dla żołnierzy w poszczególnych stopniach. Jednak przyznanie stopnia tytularnego dawało przynajmniej teoretycznie prawo do szybszego awansowania na wyższy stopień rzeczywisty.

26 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 26 – s. 2. Głównej karty ewidencyjnej Karola Wojtyły. Podobny zapis tamże, kl. 18 – s. 2 Karty ewidencyjnej Karola Wojtyły *do 02.1904 w 1 k. 56 pp w Krakowie, do końca 12.1904 w PKU w Wadowicach*.

27 Batalion zapasowy 56 pp i jeden z baonów liniowych, najczęściej okresowo III lub IV, stacjonowały na stałe w Wadowicach, gdzie stałe mieściło się także dowództwo pułkowego okręgu uzupełnień nr 56.

28 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 3 – s. 2. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

z dniem 1 sierpnia 1907 r. awansował na stopień rzeczywistego podoficera rachunkowego I klasy (odpowiednik stopnia feldwebela, czyli sierżanta), dzięki czemu kolejne pobory z dniem 1 stycznia 1908 r. przyznane mu zostały w II szczeblu i wyniosły 35 k.²⁹ Pod koniec tego roku, 2 grudnia 1908 r. K. Wojtyła otrzymał pierwsze odznaczenie – Wojskowy Krzyż Jubileuszowy³⁰. W roku 1909 K. Wojtyła przyznano z dniem 1 stycznia potwierdzenie poborów w wysokości 35 k., zaś w dniu 4 października prawo do noszenia III taśmy za wysługę lat (za trzecie trzechlecie). W kolejnym roku otrzymał z dniem 1 stycznia 1910 r. prawo do uposażenia w wysokości 35 k., a 31 grudnia 1910 r. przekształcono i ustalono jego stosunek do służby, co ogłoszono w zarządzeniu nr 27³¹.

Kolejne premie w wysokości 35 k. otrzymał Wojtyła 1 stycznia 1911 r. oraz 1 stycznia 1912 r. Z kolei 5 października 1912 r. otrzymał odznakę za długoletnią służbę dla szeregowych II klasy³², zaś 22 października poświadczenie uprawnień zatrudnienia nr 32288. W dniu 1 listopada 1912 r. przyznano mu III szczebel uposażenia w wysokości 45 k., a od 1 stycznia 1913 r. IV szczebel w wysokości 50 k. W późniejszych polskich dokumentach zapisy dotyczące służby w 56 pp w Krakowie najczęściej podawał Wojtyła jako służbę w adiutanturze pułku, ale w zapisach dokumentów austriackich tej formy nie stosował. Wynika z tego, że jako podoficer rachunkowy, administracyjny, a nie liniowy, mimo formalnego zaliczenia do stanu jednej z kompanii, w rzeczywistości wykonywał zadania w dowództwie pułku. Taki pozornie podwójny przydział był standardem stosowanym w pragmatyce służby zawodowej w armii austriackiej, a później w WP, gdzie podoficerowie lub oficerowie mieli przynależność ewidencyjną, macierzystą, etatową, służbową i gospodarczą, a niekiedy jeszcze czasowe odkomenderowanie.

Z dniem 1 lipca 1913 r. jako podoficer rachunkowy nadkompletowy (nadliczbowy) 56 pp Wojtyła został przeznaczony do służby w ErgänzungsBezirksKommando – EBK, czyli Okręgowej Komendzie Uzupelnień (OKU) 56 pp w Wadowicach i przeniesiony w stopniu sierżanta nadliczbowego (überkomplett feldwebel) z 3 komp. 56 pp w Krakowie do Wadowic. W późniejszych polskich dokumentach ewidencyjnych³³ pojawia się doprecyzowane określenie

29 Ibidem, kl. 3-4 – s. 2-3. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

30 Militär Jubiläumskreuz – odznaczenie ustanowione w 1908 r. dla uczczenia 60. rocznicy panowania cesarza Franciszka Józefa, nadawane członkom austro-węgierskich sił zbrojnych.

31 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 4 – s. 3. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

32 Militärdienstzeichen für Mannschaft II Klasse – odznaczenie austro-węgierskie zwane potocznie krzyżem za wysługę lat. Ustanowione przez cesarza Franciszka Józefa 19 sierpnia 1849 r., nadawane było w dwóch kategoriach, oficerskiej i dla szeregowych. Już w grudniu 1849 r. podzielono je na klasy, ale w ciągu całego okresu nadawania (1849-1918) kilkakrotnie zmieniano kryteria przyznawania tego wyróżnienia. W początkowym okresie służby K. Wojtyły w c.k. armii obowiązywał podział wprowadzony w 1890 r., kiedy w kategorii dla szeregowych i podoficerów ustanowiono dwie klasy – za 12 lat II kl. oraz za 24 lata I kl. W 1911 r. wprowadzono dla podoficerów dodatkową III kl. za 6 lat wysługi, ale prawdopodobnie Wojtyła, ze względu na już wtedy znacznie większą wysługę tej klasy, nie nadano (skoro tak solidny żołnierz i urzędnik nie odnotował tego w swoich aktach), czekając, aż rok później ukończy 12 lat służby i od razu nadając mu odznakę (krzyż) kl. II. W roku 1913 kryterium nadawania kl. II dla szeregowych i podoficerów zmniejszono do lat 10, zaś kl. I do lat 20 i taki system pozostał do upadku imperium w 1918 r. – patrz: P. Galik, *Krzyż za długoletnią służbę wojskową w habsburskich siłach zbrojnych 1849-1918*, „Odkrywca”, 2009, nr 1.

33 Np. WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 15-16 – s. 1-2. Karty ewidencyjnej Karola Wojtyły, wypełnionej prawdopodobnie w maju 1920 r., czy tamże kl. 93 – Wykaz oficerów i gażystów, którzy zostali przyjęci do

tego przydziału jako PKU *wspólnego wojska*³⁴ w *Wadowicach*. W spisanej także ręką samego Wojtyły i podpisanej przez niego pięć lat później (datowana Wadowice, dnia 16 kwietnia 1924 r.) polskiej Głównej Karcie Ewidencyjnej zapis, dotyczący tej zmiany, brzmi: *podofic.[er] zawod.[owy] – aspirant na wojsk.[owego] urzędn.[ika]*³⁵.

Już po przydziale do Wadowic otrzymał Krzyż pamiątkowy 1912/13 (pełna nazwa to Krzyż Pamiątkowy Mobilizacji 1912/13), które to zdarzenie odnotował w dokumencie z datą 7 lipca 1913 r.³⁶ Jednak nadanie musiało nastąpić najwcześniej dwa dni później, gdyż odznaczenie ustanowione zostało dopiero 9 lipca 1913 r.

Od 1 stycznia 1914 r. K. Wojtyła przyznano miesięczne uposażenie według kategorii C w dwukrotnie wyższej niż wcześniej kwocie 80 k.³⁷

Ten zapis jest ostatnim w Głównej karcie ewidencyjnej Karola Wojtyły dotyczącym okresu jego pokojowej służby. Kolejne zapisy, choć niewiele różniące się od dotychczasowych, dotyczą zmian w stosunkach służbowych i osobistych K. Wojtyły w okresie wielkiej wojny.

Wiadomo, że po wybuchu wojny światowej, kiedy front rosyjski zaczął jesienią 1914 r. niebezpiecznie zbliżać się do Wadowic, komendę uzupełnień 56 pp przeniesiono z Wadowic na Morawy, do miejscowości Drahotuše k. Hranic³⁸. O tym transferze trudno jednak szukać wzmianki w aktach K. Wojtyły. Odnotował jedynie kolejne przyznanie mu od 1 stycznia 1915 r. uposażenia według kategorii C w wysokości 80 k., natomiast w dniu 23 maja 1915 r. otrzymanie jednorazowej zaliczki na odprawę w wysokości 477 k. 95 halerzy z równoczesnym podpisaniem kredytu wojennego w wysokości 500 k. Z dniem 1 września 1915 r. zaszła istotna zmiana w statusie wojskowym K. Wojtyły, który zakończył służbę podoficera c.k. armii, gdyż przemianowany został na c.k. urzędnika ewidencji wojskowej (Militärevidenzbeamten) w randze asystenta ewidencyjnego (Militär Evidenz assistent), pozostając nadal przydzielonym do EBK, czyli OKU 56 pp Wadowice z tymczasową siedzibą na Morawach. Dopiero w dniu 13 września 1915 r. K. Wojtyła odnotował przeniesienie do służby w Wadowicach, co potwierdza wcześniejsze przeniesienie poza macierzysty garnizon. Prawdopodobnie zatem właśnie w tym dniu EBK oficjalnie powróciła do Wadowic

służby w WP, jednak nie zostali jeszcze zatwierdzeni Dekretem Naczelnego Wodza – *wojskowy urzędnik ewidencyjny w randze podporucznika przy b.[yłej] austr.[iackiej] Pow.[iatowej] Kom.[endzie] Uzupełn.[enie] wspóln.[ego] wojska w Wadowicach*.

34 Wojskiem wspólnym określano podstawowe formacje cesarskich i królewskich (K. u K.) wojsk lądowych, dla odróżnienia od cesarsko-królewskiej (k. k.) Obrony Krajowej (Landwehry) w krajach tzw. Przedlitawii, jej węgierskiego odpowiednika w postaci honwedów (Honved – k. u. Honvedseg) oraz formacji pospolitego ruszenia, czyli Landsturm.

35 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 26 – s. 2. Głównej Karty Ewidencyjnej Karola Wojtyły.

36 Erinnerungskreuz an den Mobilisierung 1912-13 (Krzyż Pamiątkowy Mobilizacji 1912-13) ustanowiony został przez ces. Franciszka Józefa 9 lipca 1913 r. dla nagrodzenia tych, którzy w latach 1912-1913 przez co najmniej cztery tygodnie pełnili służbę w oddziałach austro-węgierskich sił zbrojnych, objętych mobilizacją w związku z wybuchem wojny na Bałkanach.

37 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 4 – s. 3. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

38 Drahotuše, ówczesnie samodzielna miejscowość położona na szlaku kolejowym na zachód od Hranic na Morawach, obecnie stacja kolejowa i dzielnica w administracyjnych granicach Hranic w kraju (województwie) ołomunieckim w Republice Czeskiej.

i objęła w nadzór macierzysty okręg rekrutacyjny³⁹. Precyzyjne daty zmian przydziałów i dyslokacji Karola Wojtyły z tamtego okresu odnotowano w jednym z późniejszych polskich dokumentów ewidencyjnych. W Karcie ewidencyjnej, wypełnionej prawdopodobnie w czerwcu 1920 r. (świadczy o tym opinia komendanta PKU mjr. Ostrowskiego opatrzona datą 22 czerwca 1920 r.), Wojtyła zapisał szczegółowo, że od 1 lipca 1913 r. do 31 sierpnia 1915 r.⁴⁰ pełnił służbę jako sierżant – aspirant na wojskowego urzędnika ewidencyjnego, przeznaczony rozporządzeniem ogłoszonym w dodatku do dziennika rozporządzeń Beiblatt nr 51/1913 i 10.1914, w PKU w Wadowicach, z tym, że od 20 września do 18 listopada 1914 r. *także jako rachunkowy przy Etapowej Komendzie Stacyjnej w Wadowicach i od 19 listopada 1914 r. do 20 sierpnia 1915 r. ewakuowany z PKU Wadowice w Drahotuszach i Hranicach na Morawie*⁴¹.

31 sierpnia 1915 r. Wojtyła odnotował w swojej ewidencji otrzymanie reszty odprawy służbowej w wysokości 862 k. 05 hal. oraz dodatku na wyekwipowanie w wysokości 360 k.

10 lipca 1916 r. Karolowi Wojtyłe przyznany został Żelazny Krzyż Zasługi z Koroną⁴² za wybitną (wysmienitą) i wykwinną (świetną) służbę w czasie wojny. Nawet jeżeli z racji toczony już od dwóch lat wojny i rozmaitych zasług wielu odznaczonych odznaczenie to nadawane było dosyć szeroko, Wojtyła niewątpliwie należał do grupy pierwszych nagrodzonych, co świadczy o bardzo wysokim docenieniu jego fachowości i przydatności oraz zaangażowania w służbie.

Poniżej adnotacji o nadaniu odznaczenia Wojtyła wpisał z datą 7 lipca 1916 r. informacje o urodzinach i następnie zgonie córki Olgi Marii w Białej – z podaniem jako podstawy zapisu świadectwa urodzin z rzymskokatolickiej parafii w Białej⁴³.

Z kolei pod datą 12 lutego 1917 r. odnotowane zostało przyznanie Wojtyłe prawa do noszenia otrzymanego wcześniej Żelaznego Krzyża Zasługi z Koroną na wstążce Medalu Waleczności⁴⁴.

Jest to ostatni chronologicznie zapis w tym dokumencie, jednak poniżej zapisana została jeszcze informacja z datą 1 stycznia 1914 r. o przeniesieniu K. Wojtyły do kategorii A, ale z odnotowaniem podstawy prawnej datowanej na rok 1918.

Pewne potwierdzenie danych dotyczących ostatniego roku służby K. Wojtyły w armii

39 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 5 – s. 4. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

40 Jak wynika z charakteru służby Wojtyły – wojskowy urzędnik ewidencyjny – oraz przytoczonego dalej przebiegu dyslokacji OKU 56 pp, Wojtyła nie pełnił żadnych funkcji liniowych. Podany przez niego w dokumentach przebieg służby i brak informacji o udziale w walkach (bitwach) jednoznacznie przeczy legendzie o udziale K. Wojtyły w bitwie gorlickiej, podczas której miał ślubować, że jego syn zostanie księdzem, a nawet papieżem. Potwierdza to ustalenia podane przeze mnie w numerze 12 „Wadowianów”.

41 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 18 – s. 2. Karty ewidencyjnej (odpis) nr 341/Urz. Karola Wojtyły, datowanej na czerwiec 1920 r.

42 Eisernes Verdienstkreuz mit der Krone – Żelazny Krzyż Zasługi z Koroną, wyższy stopień Żelaznego Krzyża Zasługi/Krzyża Żelaznego Zasługi. Odznaczenia ustanowione zostały 1 kwietnia 1916 r. przez cesarza Franciszka Józefa jako wojenny odpowiednik Krzyża Zasługi Cywilnej.

43 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 5 – s. 4. Hauptgrundbuchblatt (odpis) Karola Wojtyły.

44 Tapferkeitsmedaille – Medal Waleczności, czasem zapisywany także jako Medal za waleczność – odznaczenie austro-węgierskie ustanowione 19 lipca 1789 r. przez cesarza Józefa II, od 1809 r. nadawane jako Medal Waleczności.

austro-węgierskiej stanowi Vormerkblatt für die Qualitationsbeschreibung⁴⁵, czyli Arkusz kwalifikacyjny za okres od 1 października 1917 r. do 30 września 1918 r., status Wojtyły jako wojskowego urzędnika w stopniu asystenta ewidencyjnego od 1 września 1915 r., przydział do EBK Wadowice IR 56 i posiadanie przez niego Żelaznego Krzyża Zasługi z Koroną nadanego w 1916 r. za wybitną służbę wojenną. Zapisów w arkuszu sporządzonym przez samego K. Wojtyłę dokonał i potwierdził je, ówczesny Komendant Okręgu Uzupełnień 56 pp w Wadowicach płk Józef Lederer⁴⁶.

Przedstawiony przebieg służby Karola Wojtyły w latach I wojny światowej pozwala jednoznacznie obalić jeszcze jeden z mitów, jakie często rozpowszechniane są na temat jego osoby, a mianowicie ten, że miał służyć w Legionach Polskich. Przede wszystkim jako zawodowy urzędnik wojskowy armii austro-węgierskiej musiałby do Legionów zostać odkomenderowany lub z tejże armii austro-węgierskiej po prostu zdezerterować. Tymczasem o takich faktach czy zdarzeniach brak w aktach K. Wojtyły jakiegokolwiek śladu. Mit o legionowej służbie Wojtyły wziął się zapewne z niewłaściwej interpretacji i opisu jednej z jego fotografii, na której występuje on w płaszczu z charakterystycznymi naramiennikami plecionymi w kształcie trefla, a powszechnie nazywanymi „trzepaczkami”, zaś na głowie ma czapkę maciejówkę. Nie jest to jednak mundur legionowy, ale mundur oficerski według przepisu z 1919 r., w którym jako oficerskie nakrycie głowy przewidziano m.in. czapkę maciejówkę, wprowadzoną wcześniejszym przepisem ubiorczym tzw. Polskiej Siły Zbrojnej (Polnische Wehrmacht) w 1917 r. Niestety, wspomniane niekompetentne interpretacje tej fotografii upowszechniły nieprawdziwą „wiedzę” o rzekomej służbie wojskowej K. Wojtyły seniora w Legionach. Przytoczony w niniejszym artykule za wojskowymi dokumentami faktyczny przebieg służby Wojtyły jednoznacznie owej błędnej interpretacji przeczy i kwestię tę ostatecznie rozstrzyga.

Oficer Wojska Polskiego – 9 lat służby Niepodległej

Główna Karta Ewidencyjna, sporządzona przez samego zainteresowanego i zakończona klauzulą *Stwierdzam ścisłość i dokładność powyższych dat. Wadowice, dnia 16 kwietnia 1924, Wojtyła por.*⁴⁷, jest najobszerniejszym polskim dokumentem ewidencyjnym w teczce akt personalnych K. Wojtyły. Według tego dokumentu zrelacjonowany zostanie przebieg służby K. Wojtyły do początków 1924 r., z przywołaniem zapisów czy uwag z innych dokumentów tam,

45 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 32-33 – s. 1-2. Vormerkblatt für die Qualifikationsbeschreibung (Arkusz kwalifikacyjny) Karola Wojtyły za czas od 1 października 1917 r. do 30 września 1918 r.

46 Józef Lederer (31.10.1860-1.01.1939), płk piechoty WP, z armii austro-węgierskiej, ostatni Komendant garnizonu Wadowice pod zaborem austriackim i pierwszy przejściowy jego polski dowódca w listopadzie 1918 r. Później przeniesiony do Krakowa i Lublina. W listopadzie 1919 r. wyznaczony na Komendanta PKU 12 pp w Wadowicach, jednak funkcji tej nie objął i jego przydział anulowano w grudniu 1919 r. Za postawę w okresie odzyskiwania niepodległości i zasługi w organizacji wojska w latach wojen 1918-1920 przedstawiony do odznaczenia Orderem Odrodzenia Polski. Zmarł w Krakowie, pochowany został na Cmentarzu Rakowickim (wojskowym).

47 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 24-27 – Główna karta ewidencyjna Karola Wojtyły.

gdzie będzie to konieczne. W aktach znajdują się bowiem także inne dokumenty ewidencyjno-kwalifikacyjne sporządzone w tamtym okresie, których zapisy z reguły są zbieżne z zapisami GKE, ale w kilku przypadkach stanowią ich istotne dopełnienie bądź podają nieco inną wersję⁴⁸. Z kolei dalszy przebieg służby K. Wojtyły w WP uzupełniony zostanie w oparciu o zapisy Rocznych uzupełnień listy kwalifikacyjnej (RULK) za lata 1924-1926.

Według danych z GKE oddziałem macierzystym dla Karola Wojtyły było Ministerstwo Spraw Wojskowych – Oddział V Sztabu Generalnego, a wynikało to z centralnego podporządkowania kadry administracji poborowej i uzupełnień w tym czasie. Oprócz danych osobistych, które zgodne są z informacjami podawanymi wcześniej i ogólnie znanymi, w karcie tej Wojtyła w rubryce 11. *Zawód cywilny* wpisał *zawodowy urzędnik wojskowy*, podając dalej w rubryce 12. *Wcielony z poboru (ochotniczo do WP)* datę 1 listopada 1918 r., a jako oddział lub formację w rubryce 13. wpisał *Likwidac.[yjna] PKU w Wadowicach*, co w tym przypadku oznacza, że służbę rozpoczął jako likwidator byłej OKU 56 pp c.k. armii w Wadowicach⁴⁹. W rubryce 14. jako datę wstąpienia do służby wojskowej w armii obcej podał 5 października 1900 r., zaś jako datę wstąpienia do WP 1 listopada 1918 r., a w rubryce 15. *Dekret, data dekretu i numer Dz.[iennika] Pers.[onalnego]* przyjęcia do WP wpisał, że przyjęty został do WP na podstawie Dekretu poz. 2338 z 21 czerwca 1919 r., ogłoszonego w Dzienniku Rozkazów Wojskowych nr 72/19. W rubryce 17. *Wykształcenie wojskowe (szkoły i kursa)* odnotował: *praktyka na wojsk.[owego] urz.[ędnika] ewidenc.[yjnego] w b.[yłej] austr.[iackiej] PKU w Wadowicach od 1 marca do 31 maja 1913 r. i kurs przeszkolenia w CSSP [Centralnej Szkole Podoficerów Piechoty] nr 2 w Grudziądzu od 1 sierpnia do 1 listopada 1922 r.* W rubryce 19. *Znajomość krajów* podał, że zna Małopolskę, Śląsk

48 Są to – w kolejności układu w teczce, a zatem również na kłatkach mikrofilmu: Karta ewidencyjna kl. 14, Karta ewidencyjna kl. 15-16, Karta ewidencyjna (odpis) kl. 17-20, Karta ewidencyjna kl. 21-24, Główna karta ewidencyjna kl. 29-31, Lista kwalifikacyjna kl. 34, Lista kwalifikacyjna kl. 35, Lista kwalifikacyjna kl. 36, Lista kwalifikacyjna kl. 44-47 oraz Roczne uzupełnienia listy kwalifikacyjnej (RULK): za rok 1922 (dwa różne egz.) kl. 48-51 i 52-55, za rok 1922/23 kl. 56-59, za rok 1923 (dwa egz.) kl. 60-63 i 64-67, Lista kwalifikacyjna (odpis) kl. 68-71, i dla dalszego przebiegu służby K. Wojtyły skopiowane bez zachowania kolejności strony RULK za rok 1924 i rok 1925 r. na kl. 72-79, oraz RULK za rok 1926 (dwa egz.) na kl. 80-87.

49 Likwidacyjna PKU w Wadowicach utrzymana została jako organ przejściowy dla zakończenia spraw i procedur prowadzonych przez dotychczasową austriacką OKU numer 56. Obejmowała ona dotychczasowe powiaty: bialski, myślenicki, czasowo istniejący oświęcimski, wadowicki i żywiecki, czyli dotychczasowy obszar rekrutacyjny 56 austriackiego pp. Równocześnie prowadzono już w polskim systemie podległości i strukturze polskich urzędów poborowych (zaciągowych) wcielenia do WP. Rozkazem MSWojsk. z 27 grudnia 1918 r. powołana została PKU nr XX Wadowice, obejmująca ówczesne powiaty: bialski, bielski, chrzanowski, oświęcimski, wadowicki i żywiecki. W późniejszym czasie kilkakrotnie zmieniały się granice obszaru podległego PKU, m.in. wyłączono powiaty bielski (jednak z pozostawieniem w granicach PKU Wadowice samego miasta Bielska), włączono, a później wyłączono pow. myślenicki, przejściowo podporządkowano obszar pow. cieszyńskiego (po likwidacji XVII PKU Cieszyn), później wyłączono powiaty: bialski i żywiecki oraz zlikwidowano pow. oświęcimski, pozostawiając w obszarze działania PKU Wadowice jedynie część jego terenu, znajdującą się w granicach powiatu wadowickiego. Równocześnie zmieniała się nazwa PKU, która najpierw używała nazwy Komenda Uzupełniająca w Wadowicach, później Powiatowa Komenda Uzupełnień w Wadowicach, od września 1919 r. w związku z wprowadzeniem terytorialnego systemu uzupełnień WP i przyporządkowaniem organów poborowo-mobilizacyjnych do poszczególnych formacji nazwę zmieniono na PKU 12 pp w Wadowicach, zaś od 1923 r., po zmianie systemu wcielania na eksterytorialny, ponownie PKU Wadowice. W 1938 r. po raz ostatni przed wojną zmieniono nazwę na Komendę Rejonu Uzupełnień Wadowice.

Cieszyński, Pomorze, Morawę [Morawy] i Austrię⁵⁰, zaś w rubryce 22. *Odznaczenia i pochwały* wpisał: *Pochwały w Rozkazach Dziennych PKU Wadowice nr 73 z 28 listopada 1919 r. i nr 66 z 21 marca 1923 r. W b.[yłej] armii austr. [iackiej] żelazny krzyż zasługi, 1 odznacz.[enie] służb. [owe] – w tym przypadku chodzi o Krzyż za długoletnią służbę – i 2 pamiątk.[owe] – czyli Krzyż jubileuszowy i Krzyż za mobilizację. U dołu strony Wojtyła odnotował czas służby z byłej armii austriackiej, zaliczony mu do wysługi lat jako efekt.[ywny] 18 lat 0 miesięcy 26 dni, choć ze względu, że październik ma 31 dni, okres ten powinien wynosić 18 lat i 27 dni⁵¹.*

Opis służby Wojtyły w armii austro-węgierskiej w sposób bardzo skondensowany przedstawiony został w rubryce 23. GKE, zaś w rubryce 24. *Daty mianowań oficerskich przed 1 listopada 1918 r.* wpisał z datą 1 września 1915 r. *wojsk.[owy] asyst. [ent] ewidenc.[yjny] /:u [rzednik] w. [ojskowy] XI r.[angi]:/ austr.[iacki] Dz.[iennik] Pers.[onalny] 130/1915⁵².*

Rubryka 25. GKE zawiera adnotacje dotyczące służby Wojtyły w Wojsku Polskim. I tak: wstąpił do WP 1 listopada 1918 r. jako urzędnik wojskowy XI rangi (w początkowym okresie stosowano nazewnictwo: urzędnik wojskowy w randze ppor.) z przydziałem do Likwidacyjnej Powiatowej Komendy uzupełnień w Wadowicach, a od wydania rozkazu poz. 444 w Dzienniku Rozkazów Wojskowych nr 14 z 1918 r. w ustanowionej tym rozkazem PKU w Wadowicach. W dniu 2 lutego 1919 r. mianowany został naczelnikiem kancelarii PKU rozkazem poz. 534 w Dz. R. W. 15 z 1919 r. W wyniku weryfikacji został 21 czerwca 1919 r. dekretem poz. 2338 ogłoszonym w Dz. R. W. 72/1919 przyjęty do WP jako urzędnik wojskowy X rangi (odpowiednik stopnia por.) z powołaniem do czynnej służby wojskowej na czas wojny, aż do demobilizacji. Rozkazem poz. 2369 z 5 czerwca 1919 r., ogłoszonym w tym samym Dz. R. W. 21 czerwca 1919 r., otrzymał oficjalny przydział do MSWojsk. Sekcja Poboru i Uzupełnień⁵³.

Oficjalne przyjęcie Wojtyły do WP nieco się przedłużyło. Wprawdzie pełnił służbę od 1 listopada 1918 r., ale jeszcze wiosną 1919 r. przełożeni z PKU oraz Sekcji Poboru i Uzupełnień Departamentu Mobilizacyjno-Organizacyjnego MSWojsk. korespondowali w jego sprawie z Departamentem Personalnym, ponieważ nadal nie ukazał się dekret Naczelnego Wodza zatwierdzający przyjęcie Wojtyły do WP, mimo że został on dekretem Naczelnego Wodza, ogłoszonym w Dzienniku Rozkazów Wojskowych, oficjalnie mianowany naczelnikiem kancelarii PKU⁵⁴. Jak wiadomo, dekret o przyjęciu K. Wojtyły do WP opublikowany został dopiero w czerwcu 1919 r.

W maju 1919 r. komisja kwalifikacyjna dla urzędników wojskowych uznała, że Wojtyła

50 W niektórych dokumentach ewidencyjno-kwalifikacyjnych Wojtyła precyzował, że zna Austrię Dolną i Górną, np. na Karcie kwalifikacyjnej, WBH CAW KGiO I.480.727 Karola Wojtyła, kl. 14.

51 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 25 – s. 1. Głównej karty ewidencyjnej Karola Wojtyły.

52 Ibidem, kl. 26 – s. 2. Głównej karty ewidencyjnej Karola Wojtyły.

53 Ibidem, kl. 27 – s. 3. Głównej karty ewidencyjnej Karola Wojtyły.

54 Ibidem, kl. 92 – Pismo PKU Wadowice z dnia 26 marca 21 r. do SPiU w Warszawie w sprawie zatwierdzenia Karola Wojtyły.

kwalifikuje się do rangi X, a zatem nie jako odpowiednik podporucznika, a porucznika, co należy uznać za niewątpliwy awans⁵⁵.

W wypełnionej pismem maszynowym prawdopodobnie pod koniec 1920 r. Karcie kwalifikacyjnej Wojtyła odnotował, że został przyjęty do WP bez określenia starszeństwa, a dodatkowo podał, jako swoje kwalifikacje, znajomość rachunkowości, prowadzenia stanu ewidencyjnego, posiadanie certyfikatu urzędniczego oraz odbycie praktyki na wojskowego urzędnika ewidencyjnego. Na tej karcie zapisano oznaczenie *B.O./urz.*, co prawdopodobnie oznacza byłego oficera, przemianowanego na urzędnika⁵⁶. Jedną z Kart ewidencyjnych⁵⁷ Wojtyła wypełnił prawdopodobnie w maju 1920 r., gdyż wpis dotyczący stanu rodzinnego *1 dziecko* został przekreślony, a obok wpisano *2 dzieci*. Jego stopień podano tam jako *urzędnik wojskowy w randze ppor.* W karcie tej na zapytanie, czy pragnie pozostać w czynnej służbie wojskowej, Wojtyła wpisał *Tak*, jego kondycję określono jako *zdrowy*, status materialny jako *bez majątku*, a jako wskazanie do dalszego użycia w służbie wojskowej wpisano *do zawodowej*.

Z kolejnej Karty ewidencyjnej datowanej na czerwiec 1920 r., zawierającej świetne opinie przełożonych: Komendanta PKU mjr. Ostrowskiego i Szefa Służby Poborowej i Uzupełnień Sztabu Dowództwa Okręgu Generalnego w Krakowie, mjr. Zubrzyckiego, szczególnie z tej drugiej opinii możemy wnioskować, że Wojtyła podjął już wtedy starania o pozostanie w służbie zawodowej.

Już po zakończeniu wojny oraz przejściu WP w stan pokojowy 12 października 1921 r. rozkazem MSWojsk. O.V.Szt. L. dz. 17836/V E.G. K. Wojtyła otrzymał przydział na stanowisko II referenta w PKU Wadowice⁵⁸. Rozkaz ten ogłoszono później w dodatku do Dz. Pers. Nr 9/26.

Prośbę o pozostawienie na stałe w zawodzie wojskowym urzędnik wojskowy X rangi Karol Wojtyła złożył do MSWojsk. 8 stycznia 1922 r. Motywował ją następująco:

jestem żonaty, mam 2-je dzieci, nie posiadam żadnego majątku. Służbę wojskową pełnię 22 rok, tj. od października 1900 r., w tem od 1 września 1915 r. jako zawodowy urzędnik wojskowy. Do WP wstąpiłem z dniem 1 listopada 1918 r. bezpośrednio z byłej armii austriacko-węgierskiej.

Z powyżej wymienionych powodów upraszam o pozostawienie mnie na stałe w zawodzie wojskowym⁵⁹.

Starania te spotkały się z wielką przychylnością przełożonych K. Wojtyły, zarówno Komendanta PKU, jak też Szefa Służby Poboru i Uzupełnień Dowództwa Okręgu Generalnego

55 Ibidem, kl. 96 – Protokół Komisji kwalifikacyjnej dla urzędników wojskowych z dnia 22 maja 1919 r. Orzeczenie dla Wojtyły Karola.

56 Ibidem, kl. 14 – Karta ewidencyjna Karola Wojtyły.

57 Ibidem, kl. 15-16 – Karta ewidencyjna Karola Wojtyły.

58 Ibidem, kl. 17-20 – Karta ewidencyjna Karola Wojtyły.

59 Ibidem, kl. 37 – Prośba urzędnika wojskowego X rangi Karola Wojtyły z 8 stycznia 1922 r. o pozostawienie na stałe w zawodzie wojskowym.

w Krakowie. Aby jednak sprawa mogła być pozytywnie sfinalizowana, Wojtyła spełniać powinien dwa warunki: posiadać wykształcenie stosowane dla stopnia oficera (wtedy minimum stanowiło ukończenie sześciu klas gimnazjum lub równorzędnej szkoły średniej) oraz odbyć przeszkolenie wojskowe w zakresie właściwym dla posiadanego stopnia, ale skierowanie na owo przeszkolenie oficerskie uwarunkowane było uznaniem posiadania wykształcenia uprawniającego do uzyskania statusu oficera. Jak wiadomo, K. Wojtyła miał ukończone zaledwie trzy klasy gimnazjalne, zatem wymogu posiadania stosownego wykształcenia nie spełniał.

Wprawdzie 8 stycznia 1922 r. Wojtyła złożył zobowiązanie uzupełnienia wykształcenia średniego do poziomu minimum 6 klas gimnazjalnych w terminie do 31 grudnia 1923 r.⁶⁰, ale przełożeni znaleźli inny sposób na usunięcie tego braku, proponując przyznanie Wojtyle tzw. *veniam studiorum*⁶¹, czyli uznanie posiadanego przezeń wykształcenia oraz poziomu wiedzy fachowej i ogólnej jako odpowiadających wymaganiom dla uzyskania statusu oficera.

Wniosek na *veniam studiorum* dla K. Wojtyły sporządzono 11 stycznia 1922 r. i umotywowano następująco:

DO MSWojsk. w Warszawie – Wadowice 11.01.1922

Na rozkaz MSWojsk. Szt. Gen. Oddz. V. L. 20664/V.P.U. z 1921 r. – Rozkaz tajny nr 114 DOK V z 31.12.21 przedkładam wniosek na „Veniam studiorum” co do u.[rzędnika] w. [ojskowego] X r. [angi] Karola Wojtyły i pozostawienie go nadal na zajmowanym dotąd stanowisku, z następującym uzasadnieniem:

1) Wynikiem własnych spostrzeżeń, łącznie z oceną poprzednich służb i opinii wydaną przez innych przełożonych, – stwierdzam, że wykształcenia ogólne, tak wojskowe jak i humanistyczne, jakie obecnie posiada u.[rzędnik] w.[ojskowy] X r.[angi] Karol Wojtyła, zwłaszcza, jako poparte zrównoważeniem i doświadczeniem życiowym dojrzałego wieku, zastępuje w zupełności brakujący cenzus ukończenia 6 klas szkoły średniej, kwalifikujący go jako człowieka inteligentnego, stojącego na poziomie umysłowym, wymaganym od równorzędnych oficerów.

To samo stosuje się do zrozumienia i wykonywania obowiązków tak służbowo wojskowych

60 Ibidem, kl. 10 – Zobowiązanie PKU w Wadowicach urzędnika wojskowego X rangi Karola Wojtyły.

61 *Veniam studiorum* – zasada uznania posiadanego wykształcenia jako odpowiadającego wymogom formalnym na zajmowanym stanowisku. Praktyka stosowana w wyjątkowych wypadkach wobec osób nieposiadających wymaganego wykształcenia formalnego, a wyróżniających się przydatnością i wysokimi kompetencjami w wykonywanej pracy czy służbie państwowej, często zasłużonych dla odzyskania niepodległości czy inwalidów wojennych nie mogących kontynuować edukacji aż do uzyskania pełnego wykształcenia. *Veniam studiorum* stosowane było zarówno w zakresie wykształcenia średniego (przypadek K. Wojtyły, przypadki urzędników państwowych i sądowych, którym dla stanowisk kategorii I *veniam studiorum* przyznawał Prezes Rady Ministrów, zaś dla stanowisk kat. II i III naczelne władze resortów), jak również w zakresie wykształcenia wyższego (np. 26 maja 1928 r. Prezes Zarządu Banku Gospodarstwa Krajowego przyznał *veniam studiorum* w zakresie wykształcenia wyższego majorowi Tadeuszowi Szemplińskiemu, dyrektorowi oddziału BGK w Równem na Wołyniu, zaś w 1931 r. Rada Ministrów RP przyznała *veniam studiorum* w zakresie pełnego wykształcenia wyższego majorowi Franciszkowi Barnertowi, naczelnikowi Dyrekcji Ceł w Katowicach).

jak i obywatelskich, a także i co do obycia (poloru) i form towarzyskich.

Zdolności zaś i wyszkolenie fachowe, również poparte wieloletnią praktyką i uznaniem wszystkich przełożonych, czynią zeń pracownika w poszczególnych działach PKU rutynowanego i ze wszech miar zasłużonego.

2) Zdanie egzaminu z 6 klas szkoły średniej wymaga bądź co bądź poświęcenia pewnego czasu na studia detaliczne i pociągnie za sobą nieprzewidziane koszty, zwłaszcza gdy lokalne stosunki nie pozwalają na zorganizowanie zbiorowych kursów.

Wpłynęłoby to na tok służby, obecnie w PKU tak nagłej.

Zaś ze względu na nieukończoną, a ustawicznie modyfikowaną reorganizację jak i potrzebną znajomość stosunków i orientowanie się szybko w obecnym, tak przepisów i rozkazów jak i archiwów i zaległości, słowem na ciągłość służby, zatrzymanie wymienionego na dotychczasowym stanowisku jest obecnie koniecznym, a w przyszłości bardzo wskazanym.

Reasumując powyższe, stawiam co do u.[rzędnika] w.[ojkowego] Karola Wojtyły wniosek na „veniam studiorum” przy przemianowaniu na oficera i pozostawienie go w nowo przyznanym charakterze na dotąd zajmowanym stanowisku.

Fiałka pplk kmdt PKU i pieczęć okrągła PKU 12 pp Wadowice⁶².

Komisja kwalifikująca, względnie opiniująca dla urzędników wojskowych przy DOK V, obradująca pod przewodnictwem Dowódcy Okręgu gen. porucznika (ówczesna nazwa stopnia gen. Dywizji) Aleksandra Osińskiego⁶³, wydała 18 stycznia 1922 r. orzeczenie, w którym uznała K. Wojtyłę, referenta ewidencyjnego PKU Wadowice za bardzo przydatnego, z uzasadnieniem, że świadczy o tym nadzwyczajna opinia. Komisja postawiła wniosek o przyznanie Wojtył *veniam studiorum* oraz o przyjęcie w stan oficerów zawodowych i wcielenie do służby poborowej⁶⁴.

Orzeczenie podpisane zostało przez gen. Osińskiego oraz 10 oficerów różnych broni i służb ze Sztabu DOK, wchodzących w skład komisji. Wśród podpisów, z których nie wszystkie są czytelne, znajduje się podpis wadowiczana majora Feliksa Pukły jako Dowódcy Kwatery Głównej DOK V, wz. Szefa Poborowego, tego samego, który był uczniem lwowskiej szkoły kadeckiej, gdy instruktorem był tam kapral Wojtyła. Warto zatem wskazać jeszcze na jedną ciekawostkę wiążącą te dwie postacie. K. Wojtyła poprzez rodzinę żony spowinowacony był z rodziną brata Feliksa, Józefa Pukły. A jednak w świetle świetnych opinii Wojtyły oraz całokształtu okoliczności nie ma żadnego powodu, by w fakcie złożenia podpisu przez oficera znajomego Wojtył doszukiwać się jakichkolwiek względów pozamerytorycznych. Wojtyła po prostu spełniał

⁶² WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 39-40 – Wniosek na *veniam studiorum* dla Karola Wojtyły.

⁶³ Aleksander Osiński (27.02.1870 Pilica - 10.02.1956 Warszawa), gen. mjr armii carskiej, gen. dywizji WP, dowódca Okręgu Generalnego – Okręgu Korpusu nr V w Krakowie od 22 stycznia 1921 r. do lipca 1922 r.

⁶⁴ WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 41 – Orzeczenie Komisji Kwalifikacyjnej wzgl. opiniującej dla urzędników wojskowych dla Karola Wojtyły.

kryteria, zaś Pukło wykonywał swoje obowiązki.

Gen. Osiński skierował prośbę Karola Wojtyły z kompletem dokumentów do MSWojsk., także stawiając wniosek: *na przyjęcie i przemianowanie wym.[ienionego] na oficera zawodowego w służbie poborowej i przyznanie „Veniam studiorum”*⁶⁵.

Komisja weryfikacyjna podzieliła zdanie komisji kwalifikacyjnej, uznając, że wzorowa opinia Wojtyły jest rękojmią jego przydatności i dobrej służby jako oficera i skonkludowała: *Przedstawić do Veniam studiorum. Wniosek Departamentu X [o pozostawienie Wojtyły w zawodowej służbie wojskowej jako oficera – przyp. MSC] uwzględnić*⁶⁶.

Efektom zgody przełożonych K. Wojtyły na pozostawienie go w służbie w charakterze żołnierza zawodowego było odkomenderowanie z dniem 31 lipca 1922 r. na III kurs przeszkolenia do CSSP nr 2 w Grudziądzu. Rozkaz MSWojsk. Szt. Gen. Oddz. V. nr 29124/V.P.27 o odkomenderowaniu na kurs wydany został 5 lipca 1922 r. Kurs ten ukończył Wojtyła w dniu 31 października 1922 r. z ogólnym postępem dostatecznym i lokatą 58/95, co oznacza, że zajął 58 miejsce pod względem wyników w nauce wśród 95 kursantów. Biorąc pod uwagę, że wielu spośród nich miało nawet wykształcenie akademickie i zajmowało w WP wcześniej stanowiska wyższe niż Wojtyła, jego wynik należy ocenić jako wysoki. Sprawowanie i pilność K. Wojtyły oceniono bardzo dobrze, prezencję jako dobrą, zaś sprawność fizyczną jako dostateczną. Z poszczególnych przedmiotów, których było 21, uzyskał w skali od 5 (bardzo dobrze) do 1 (źle) oceny dobre (4) z siedmiu przedmiotów (instruowanie, nauka o broni, służba saperska, łączność, terenoznawstwo, służba wewnętrzna i korespondencja wojskowa), a dostateczne (3) z czternastu pozostałych. Ukończenie kursu było równoznaczne ze zdaniem egzaminu z języka polskiego, jaki obowiązywał wszystkich oficerów ze względu na ich pochodzenie z różnych państw i armii zaborczych. Wyciąg kwalifikacyjny (świadectwo) dla K. Wojtyły podpisał Komendant szkoły, ppłk Lubicz-Sadowski⁶⁷.

Od dnia 1 listopada 1922 r. K. Wojtyła zgodnie z rozkazem L. dz. 1847/91/22/Adj. powrócił na swoje stanowisko w PKU w Wadowicach, jednak procedura jego przemianowania na oficera zawodowego trwała jeszcze ponad rok. W tym czasie m.in. poddano go badaniom lekarskim na I Oddziale Wewnętrznym Szpitala Okręgowego nr V w Krakowie. Orzeczenie lekarskie podpisał 30 listopada 1923 r. ordynator oddziału mjr lekarz dr Stanoch⁶⁸. Stwierdził on u *Wojtyły Wzrost niski, budowa i odżywienie dobre. Organa wewnętrzne bez wybitniejszych zmian. Zdolny A*⁶⁹.

65 Ibidem, kl. 102 – Przedłożenie wniosku Karola Wojtyły z załącznikami.

66 Ibidem, kl. 107-108 – karta Komisji Weryfikacyjnej dot. Karola Wojtyły.

67 Ignacy Witold Sadowski (Lubicz-Sadowski) (11.10.1877-15.05.1946) członek Organizacji Bojowej PPS, legionista, płk WP, od września 1920 r. do sierpnia 1923 r. Komendant Centralnej Szkoły Podoficerów w Biedrusku – Wielkopolskiej Szkoły Podoficerów Piechoty nr 2 w Biedrusku/Grudziądzu – Centralnej Szkoły Podoficerów Piechoty nr 2 w Grudziądzu – Centralnej Szkoły Podoficerów Piechoty nr 2 w Grudziądzu.

68 Adolf Antoni Stanoch (17.06.1889-31.05.1957), dr med., mjr/ppłk lekarz WP, m.in. ordynator oddziału wewnętrznego 5 Szpitala Okręgowego w Krakowie, czasowo wykonujący obowiązki lekarza komisji poborowych m.in. w obszarze działania PKU/KRU Wadowice. Zmarł w Krakowie, pochowany w kwaterze 6 Cmentarza Rakowickiego (wojskowego), w sąsiedztwie grobu Wojtyłów.

69 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 91 – Orzeczenie lekarskie Szpitala Okręgowego nr V w

Dopiero wiosną 1924 r. w związku z likwidacją odrębnego korpusu urzędników wojskowych Karol Wojtyła przemianowany został w dniu 1 marca 1924 r. zgodnie z przepisem art. 105 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów WP z urzędnika wojskowego X rangi na oficera zawodowego w korpusie oficerów administracji, dział kancelaryjny, w stopniu porucznika, z datą starszeństwa z dnia 1 grudnia 1922 r. z lokatą 158⁷⁰, co ogłoszone zostało rozporządzeniem z dnia 11 kwietnia 1924 r. O.V.L.7300 „U” 1924 w Dzienniku Personalnym MSWojsk. Nr 37 z 12 kwietnia 1924 r. Ten zapis jest ostatnią informacją w GKE o przebiegu służby Karola Wojtyły⁷¹.

W roku 1925 przynajmniej czasowo Wojtyła pracował także w I referacie PKU, na co wskazuje adnotacja na str. 1. Roczno Uzupełnienia Listy kwalifikacyjnej z tegoż roku, informująca o ocenianym: *oficer młodszy referatu I*⁷².

W tym czasie Karol Wojtyła, już jako oficer, złożył 16 kwietnia 1924 r. deklarację, że zna punkt 2. części II Regulaminu służby wewnętrznej, omawiający stanowisko oficera⁷³, a w kolejnym roku deklarację, że złożył przysięgę wojskową⁷⁴, oraz deklarację o zrzeczeniu się na rzecz Skarbu Państwa praw emerytalnych nabytych z tytułu służby w armii austriackiej, w związku z wolą nabycia praw emerytalnych polskich⁷⁵.

W sporządzonej dnia 1 stycznia 1926 r. i wypełnionej na maszynie Karcie ewidencyjnej (jest to odpis, o czym świadczy m.in. również maszynowo wpisane poświadczenie prawdziwości danych przez Karola Wojtyłę por. adm. kanc. bez odręcznej sygnatury) zapisy o przebiegu służby są tożsame z podanymi w poprzednio cytowanych dokumentach, a w rubryce 14. jako data wstąpienia do armii obcej podany jest 5 października 1900 r., to tym razem okres zaliczony do służby wojskowej przed 1 listopada 1918 r. u dołu karty obliczony został poprawnie, na 18 lat i 27 dni – co potwierdza tezę, że prawdopodobnie w poprzednim obliczeniu na GKE październik policzył Wojtyła błędnie jako 30 dni.

W tym dokumencie pojawiły się jednak dodatkowe informacje. Na str. 1 u góry wpisano odręcznie, że *mieszka: Wadowice, ul. Kościelna*, zaś w zmianach ewidencyjnych pojawił się datowany na 1 października 1923 r. zapis mówiący o zaliczeniu do wysługi lat z tytułu poprzedniej służby wojskowej w państwie austriackim czasu od 4 października 1903 r. do 31 października 1918 r., czyli 15 lat i 28 dni, a z tytułu służby w WP od 1 listopada 1918 r. do 1 grudnia 1922 r. okresu 4 lat 1 miesiąca, oraz w stopniu posiadanym ostatnio okresu od 1 grudnia 1922 r. do

Krakowie dla u.[rzednika] w.[ojskowego] Wojtyły Karola PKU Wadowice.

70 Nieco później wskutek zasilenia tej grupy oficerów kolejnymi starszeństwem Wojtyły uległo przesunięciu i otrzymał on lokatę 180.

71 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 27 – s. 3. Głównej Karty Ewidencyjnej Karola Wojtyły.

72 Ibidem, kl. 80 – s. 1. Roczno Uzupełnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1926.

73 Ibidem, kl. 103 – Deklaracja Karola Wojtyły z 16 kwietnia 1924 r.

74 Ibidem, kl. 104 – Deklaracja Karola Wojtyły z 28 stycznia 1925 r.

75 Ibidem, kl. 105 – Deklaracja Karola Wojtyły z 31 marca 1925 r.

30 września 1923 r., czyli 10 miesięcy. Według tych okresów wyliczono Wojtyłę uposażenie na dzień 1 października 1923 r., zaliczając go w myśl ustawy z 9 października 1923 r.⁷⁶ do grupy VIII szczebla b, z terminem posunięcia do następnego szczebla od 1 lipca 1925 r. Powyższe obliczenia zatwierdzone zostały uchwałą Komisji dla obliczania wysługi lat przy DOK V w Krakowie, o czym zawiadomił PKU Kwatermistrz 12 pp pismem L. dz. 255/25 Kwat. z dnia 28 stycznia 1925 r. Poniżej tego zapisu znajduje się maszynowo wpisana adnotacja o stwierdzeniu prawdziwości i dokładności powyższych danych datowana w Wadowicach, dnia 1 stycznia 1926 r., i również z maszynowo wpisanym podpisem *Karol Wojtyła por. adm. Kanc.*⁷⁷.

U dołu 3 strony dokumentu w poprzek poprowadzona została linia oddzielająca maszynowymi znakami dywizu, a poniżej umieszczono jeszcze dwa zapisy dot. służby K. Wojtyły. W dniu 4 lutego 1926 r. został on jako porucznik zatwierdzony na stanowisku kierownika referatu PKU Wadowice, co ogłoszono w dodatku do Dz. Pers. 9/26 na str. 13, zaś z dniem 30 kwietnia 1927 r. przeniesiony w stan spoczynku na podstawie rozporządzenia Prezydenta RP ogłoszonego z Dz. U. RP nr 122/26 poz. 705, co ogłoszono w Dz. Pers. Nr 5/27 na str. 43⁷⁸. Dodatkowy wpis kończy datacja *Warszawa, 16 lutego 1927 r.* z maszynowym wpisaniem podpisu *p.o. Szefa Oddz. V SG Łuskino*⁷⁹ *plk* i potwierdzeniem za zgodność odpisu przez Kierownika Kancelarii Biura Personalnego, z odciskiem okrągłej pieczęci Biura Personalnego MSWojsk. W tym miejscu warto podkreślić, że przejście Wojtyły w stan spoczynku nastąpiło zgodnie z obowiązującymi ówczynie przepisami, które określały tzw. wiek prekluzyjny dla oficerów w stopniu od porucznika do majora na 46 lat, po ukończeniu których oficer w tym stopniu automatycznie musiał zostać przeniesiony w stan spoczynku. Niewątpliwie w przypadku K. Wojtyły nie kwapiono się jednak z szybkim przeprowadzeniem tej procedury, skoro 46 lat skończył w lipcu 1925 r., a w stan spoczynku odesłano go dopiero prawie dwa lata później, z dniem 30 kwietnia 1927 r. Sytuacja ta była efektem jego wielkiej przydatności w służbie.

W 1934 r. Karol Wojtyła wykazany został w ściśle tajnym Roczniku Oficerskim Rezerw, gdzie na str. 395 odnotowano go jako oficera w stanie spoczynku administracji ze starszeństwem z 1 grudnia 1922 r. i kolejnością 78⁸⁰. Ujęcie w ROR oznaczało, że był przewidywany do użycia w razie mobilizacji i wojny.

Ostatnia znana z dokumentów wojskowych wzmianka o Karolu Wojtyłe pochodzi z Tajnego Dziennika Personalnego MSWojsk. nr 2 z 1936 r., gdzie w dziale „Przeniesienia” odnotowano, że K. Wojtyła został przeniesiony: *do Korpusu Oficerów Piechoty z Korpusu Oficerów*

76 Chodzi w tym wypadku o Ustawę z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska, ogłoszoną w Dz. U. z 1923 r. nr 116 poz. 924.

77 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, – Karta ewidencyjna Karola Wojtyły.

78 Ibidem, Karta ewidencyjna Karola Wojtyły.

79 Leon Łuskino (11.04.1872-9.05.1948), plk WP, kompozytor i literat, w 1926 r. zastępca Szefa Oddziału V (Personalnego) Sztabu generalnego WP. Znany jako autor pieśni *Szara piechota – Maszerują strzelcy, maszerują*.

80 *Rocznik Oficerski Rezerw 1934*, Biuro Personalne MSWojsk., Warszawa, s. 395.

Administracyjnych: z Centralnej Administracji Rezerw Biura Personalnego MSWojsk.: por. Wojtyła Karol, ur. 18 lipca 1879, PKU Wadowice, ze starszeństwem z dniem 1 grudnia 1922 i lokatą 9,78⁸¹. Zatem u schyłku swoich lat i przydatności mobilizacyjnej Karol Wojtyła ponownie został żołnierzem piechoty, w której przed 36 laty rozpoczynał swoją przygodę z wojskiem. To przeniesienie jest jednoznacznym potwierdzeniem, że władze wojskowe nadal planowały użycie Karola Wojtyły w razie wojennej potrzeby.

Wobec powyższych konkluzji warto w tym miejscu pokusić się na jeszcze jedno pytanie: dlaczego Karol Wojtyła nie został zmobilizowany w sierpniu czy wrześniu 1939 r.? Odpowiadając, trzeba zauważyć, że w lipcu 1939 r. Wojtyła ukończył 60 lat, a zatem przestał podlegać obowiązkowi służby wojskowej. I chociaż z reguły skreślenie z ewidencji oficerów przeprowadzano na koniec kwartału lub nawet roku, w którym oficer kończył lat 60, zapewne ten fakt zdecydował, że mimo braku skreślenia z listy oficerów Karolowi Wojtyle nie wystawiono karty mobilizacyjnej. Wprawdzie w wypadku wojny i mobilizacji możliwe było powołanie do służby oficera, który ukończył 60 lat, ale wymagało wcześniejszego uzyskania jego zgody. Zapewne w przypadku K. Wojtyły tej procedury nie zdołano wdrożyć lub uznano, że nie ma takiej konieczności.

Z oddaniem i poświęceniem w codziennej służbie urzędnika wojskowego i oficera

W początkowym okresie urzędników wojskowych przyjęto do WP z uwzględnieniem konkordancji ich stopni z oficerskimi, zatem K. Wojtyła nosił – i tak się podpisywał – stopień urzędnika wojskowego w randze podporucznika. Wiosną 1919 r. zgodnie z opublikowanym w Dzienniku Rozkazów Wojskowych rozkazem Nr 47 p. 6.18.3 MSWojsk., zakazującym urzędnikom wojskowym noszenia i używania oznak oraz tytułów oficerskich, a nakazującym używanie tytułów opisujących ich rangi, K. Wojtyła przestał podpisywać się jako *u.[rzędnik] w. [ojskowy] w r.[andze] ppor.*, a pisał *u.[rzędnik] w.[ojskowy] X r.[angi]*, a czasem tylko *u. [rzędnik] w.[ojskowy]*⁸². W efekcie niezaliczenia urzędników do korpusu oficerskiego, wyłączono ich również z podległości Oficerskim Sądom Honorowym⁸³, wbrew wcześniejszej praktyce w tym względzie, gdy Sekcja Poboru i Uzuppełnień MSWojsk. orzekła, że *sądowi honorowemu dla kapitanów, poruczników i podporuczników podlegają także wszyscy urzędnicy wojskowi (Oficerowie Ewidencyjni i oficerowie gospodarczy) posiadający stopień oficerski do kapitana włącznie*⁸⁴.

Zachowane dokumenty PKU Wadowice przechowywane w CAW (11 jednostek aktowych)

81 Tajny Dziennik Personalny MSWojsk. Nr 2/1936, dział Przeniesienia.

82 WBH CAW, I.374.47.1 PKU Wadowice, bez paginacji (dalej b.p.), Rozkaz dzienny nr 47 z dnia 10 czerwca 1919 r. podpisany za zgodność Wojtyła, *u.[rzędnik] w.[ojskowy] w r.[andze] p[od]poruczn.[ika]*.

83 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 58 z dnia 15 sierpnia 1919 r.

84 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 49 z dnia 31 marca 1919 r.

oraz w Archiwum Państwowym w Katowicach – Oddział w Bielsku-Białej (ponad 120 jednostek) zawierają wiele świadectw aktywności fachowej K. Wojtyły. Oprócz regularnie występujących podpisów Wojtyły na rozkazach dziennych i dokumentach czy formularzy przez niego opracowywanych, odnaleźć można także ślady wykonywanych czynności czy niektórych wydarzeń z jego codziennej służby.

I tak, korzystając z chronologicznych zapisów części zachowanych Rozkazów dziennych PKU, dowiadujemy się np. że urzędnik wojskowy Karol Wojtyła 7 kwietnia 1919 r. wpłacił 13 k. 50 h. za miesiąc kwiecień tytułem dobrowolnego opodatkowania się na rzecz WP⁸⁵.

26 maja 1919 r. otrzymał, podobnie jak pozostali żonaci urzędnicy wojskowi PKU Wadowice, Emil Jauernik i Władysław Kiciński, 6 m sukna cywilnego w cenie 60 k. za 1 m, przydzielonego przez Intendenturę Okręgu Generalnego w Krakowie⁸⁶. Po wpłaceniu 360 k. do PKU sukno było odbierane w Zakładzie Umundurowania w krakowskich Koszarach Sobieskiego⁸⁷.

W Rozkazie dziennym nr 67 z 25 października 1919 r. komendant PKU zarządził m.in., że wszystkie pisma, wpływające do PKU, mają być rozdzielane przez Naczelnika Kancelarii (tak w oryginale, z dużych liter ujęto tę funkcję), którym był K. Wojtyła i ujęte w jednym dzienniku podawczym⁸⁸.

Wiosną 1920 r. przystąpiono do porządkowania akt pozostałych w archiwum PKU po działalności austriackiej OKU, z zachowaniem podziału na akta wojska wspólnego oraz Obrony Krajowej. K. Wojtyła otrzymał zadanie udzielenia wyjaśnień merytorycznych dotyczących akt kolegom porządkującym zawartość archiwum⁸⁹.

Przy okazji wypełniania Listy ewidencyjnej w dniu 22 czerwca 1920 r. stan zdrowia K. Wojtyły określony został jako *Zdolny do służby niefrontowej*, a orzeczenie podpisał ujęty w odpisie dokumentu ze zniekształconym nieco nazwiskiem jako *dr Lasiota por.[ucznik] lek.[arz]* – por. dr Feliks Lassota⁹⁰.

Od 3 października 1920 r. wprowadzono stały skład służby dyżurnej PKU, którą mieli pełnić 1 oficer młodszy lub urzędnik wojskowy poniżej rangi IX, 1 szeregowy pisarz oraz 1 szeregowy ordynans (dotychczas stałą służbę dyżurną PKU stanowili tylko 1 szer. pisarz i 1 szer. ordynans). W związku z tym K. Wojtyła jako urzędnik rangi X co kilka dni (średnio co cztery, później co trzy) pełnił obowiązki oficera dyżurnego PKU, po raz pierwszy miało to miejsce 6 października 1920 r.⁹¹

85 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 35 z 13 kwietnia 1919 r. – podpisany za zgodność Wojtyły, *nacz.[elnik] kanc.[elarii]*.

86 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 50 z 26 czerwca 1919 r.

87 Dzisiaj budynki Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki przy ul. Warszawskiej.

88 WBH CAW, I.374.47.1 PKU Wadowice, b.p., Rozkaz dzienny nr 67 z 25 października 1919 r.

89 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 110 z 21 kwietnia 1920 r.

90 Feliks Lassota (27.08.1890-?), dr med., mjr WP, lekarz 6 Pułku Strzelców Podhalańskich w Samborze, następnie w X baonie sanitarnym w Przemyślu. Po przejściu w stan spoczynku ordynował w Stryju, po II wojnie światowej w Piotrkowie Trybunalskim.

91 WBH CAW, I.374.47.1 PKU Wadowice, b.p., Rozkaz dzienny nr 274 z 2 października 1920 r. i Rozkaz dzienny nr 277 z 5 października 1920 r.

Z dniem 8 lutego 1921 r. przeprowadzono reorganizację pracy PKU według nowo wprowadzonych instrukcji. K. Wojtyła objął zadania II referenta poborowego, ale zwolniono go na razie z niektórych zadań: nadzoru nad kancelarią i personelem kancelaryjnym, otwierania i rozdziału korespondencji, prowadzenia dziennika tajnego i jego archiwum, prowadzenia archiwum rozkazów władz przełożonych i odnośnego archiwum, redagowania rozkazu dziennego PKU, pozostawiając te czynności w gestii naczelnika kancelarii. Wojtyła przekazał także prowadzone przez siebie dotychczas działy: zapomóg, zaopatrzenia wdów i sierot, a także ewidencję oficerów oraz urzędników, ale pozostały mu do prowadzenia sprawy zawierania małżeństw przez żołnierzy i sprawy paszportowe⁹².

W okresie nieobecności służbowej kpt. Zygmunta Bałki, I referenta poborowego, K. Wojtyła przejmował także prowadzenie referatu reklamacyjnego⁹³. Z kolei podczas nieobecności służbowej Komendanta PKU i jego zastępcy, którym był I referent poborowy, Karolowi Wojtyle powierzano kierowanie całą komendą, jak np. w okresie od 28 lipca do 1 sierpnia 1921 r., gdy podczas nieobecności zastępcy także Komendant PKU otrzymał cztery dni urlopu⁹⁴.

W tym roku ponownie zaopiniowano dla potrzeb ewidencyjnych stan zdrowia K. Wojtyły już jako żołnierza zawodowego⁹⁵, odnotowując w czerwcu 1921 r. w Karcie ewidencyjnej jego zdolność do służby *kancelaryjnej*, co stwierdził kpt. lek. dr Krogulski⁹⁶.

W dwa miesiące później K. Wojtyła zachorował na czerwonkę⁹⁷, która zbierała w tym czasie krwawe żniwo w Polsce, także w okolicach Wadowic. W następstwie mocno wyniszczającej choroby, po okresie leczenia i rekonwalescencji Wojtyła otrzymał czterotygodniowy urlop dla poratowania zdrowia na czas od 10 października do 6 listopada 1921 r.⁹⁸, jednak nie wykorzystał tego urlopu w całości, bo już 26 października powrócił do służby⁹⁹.

Niewątpliwie był Wojtyła uznawany także za dobrego nauczyciela podwładnych, skoro przydzielano mu m.in. zadanie przygotowywania i wygłaszania wykładów-prelekcji dotyczących różnych zagadnień służbowych lub patriotycznych. Np. 10 kwietnia 1920 r. polecono mu przeprowadzenie o godz. 16 *pouczającego wykładu* o nowych Przepisach dyscyplinarnych dla WP i postanowieniach o zażaleniach, w myśl Rozkazu nr 75 DOGen. IVb.O.W.22404. Zapowiedziano także powtórzenie wykładów na ten temat, ale przez innych urzędników i oficerów PKU, którzy zapewne mieli się wzorować na wykładzie Wojtyły, skoro jemu powierzono przygotowanie

92 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 38 z 8 lutego 1921 r.

93 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 45 z 15 lutego 1921 r.

94 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 207 z 28 lipca 1921 r.

95 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 23 – s. 3. Karty ewidencyjnej Karola Wojtyły.

96 Henryk Krogulski, (15.01.1889-?), dr med., kpt. lekarz w Szpitalu Załogi w Wadowicach, a następnie w 5 Szpitalu Okręgowym w Krakowie. Po przejściu w stopniu majora lekarza w stan spoczynku ordynował w Sosnowcu, po II wojnie światowej w Chorzowie.

97 WBH CAW, I.374.47.1 PKU Wadowice, b.p., Rozkaz dzienny nr 233 z 23 sierpnia 1921 r.

98 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 281 z 11 października 1921 r.

99 Ibidem, b.p., Rozkaz dzienny nr 297 z 26 października 1921 r.

pierwszego wykładu¹⁰⁰.

W późniejszym czasie por. Wojtyła jako II referent PKU w Wadowicach uczestniczył w obowiązkowych formach garnizonowego życia oficerskiego, np. w wyborach do Oficerskiego Sądu Honorowego dla Oficerów Młodszych przy 12 pp – gdy już jako oficer ponownie temu sądowi podlegał.

Nie uchylał się także od powinności oficerskich, wynikających z ustaw pragmatycznych. Kiedy dla kandydatów na oficerów posiadających stopień podchorążego z okresu walk o wolność i granice Rzeczypospolitej, a chcących awansować na stopień oficerski, wprowadzono obowiązek przedstawienia udokumentowania stosownego i godnego dla poziomu i statusu oficera zachowania, o taką przysługę zwrócił się do Karola Wojtyły członek jednej ze znanych wadowickich rodzin, podchorąży Czesław Lisko¹⁰¹. Wojtyła nie odmówił jego prośbie i podpisał poświadczenie¹⁰², stwierdzające, że:

znany mi osobiście podchor. rezerwy Lisko Czesław Jan, zachowywał się od chwili wystąpienia z wojska nienagannie i wzorowo. –

Wadowice, dnia 30 września 1925 r.

– Wojtyła por. ref. II PKU w Wadowicach.

Własnoręczność podpisu Wojtyły na tym dokumencie poświadczył w zastępstwie nieobecnego komendanta PKU mjr Jan Służewski¹⁰³ – kierownik ref. I PKU.

Wzorowy, wybitny i niezbędny, czyli Karol Wojtyła w oczach przełożonych

Możliwość przytoczenia ocen K. Wojtyły seniora z okresu jego służby w armii austriackiej zawdzięczamy publikacji wspomnianego już Ernsta Trosta¹⁰⁴. Podaje on w swej książce opinie przełożonych o Karolu Wojtyle z czasów jego służby w armii austriackiej, w ślad za zapisami w aktach przechowywanych w wiedeńskim Kriegsarchiv. Dzięki temu, zestawiając je z późniejszymi opiniami polskich przełożonych, możemy prześledzić i porównać oceny K. Wojtyły praktycznie od samego początku, od okresu jego podoficerskiej służby w armii austriackiej aż do chwili zdjęcia munduru porucznika WP i przejścia w stan spoczynku.

Zgodnie z informacją E. Trosta w aktach K. Wojtyły w Kriegsarchiv przechowywane są próbki pisma oraz Konduiteliste, czyli lista stanu (lista prowadzenia się) z dokumentami

100 Ibidem, Odpisy z rozkazów dziennych za kwiecień 1920 r., b.p., Rozkaz dzienny nr 100 z 10 kwietnia 1920 r.

101 Czesław Jan Lisko (6.02.1899-kwiecień/maj1940), podporucznik intendentury WP, zamordowany w Charkowie w 1940 r. w Zbrodni Katyńskiej.

102 WBH CAW, Kolekcja Akt Personalnych i Odznaczeniowych (APO), AP 1324 Lisko Czesław, b.p.

103 Jan Henryk Służewski (14.07.1875-?), ppłk WP, od kwietnia 1924 r. do lutego 1926 r. jako mjr kierownik I referatu w PKU Wadowice, od lipca 1927 r. do 31 sierpnia 1937 r. Komendant PKU Bochnia.

104 E. Trost, *Der Papst aus einem fernen Land*, op. cit., s. 104-105.

poświadczającymi jego znajomość języka polskiego i niemieckiego. W Betragensregister, czyli rejestrze zachowania (sprawowania) zawarto opinie przełożonych o K. Wojtyły, oceniające, że:

Konzepte sehr gut, czyli projekty pism przygotowuje bardzo dobrze, Reinschriften sehr korrekt – czystopisy ma bardzo poprawne, jak również, że szybko pisze na maszynie – *ein flinker Maschinenschreiber*¹⁰⁵.

Trost podaje, że poniżej rubryki *Eingeschaften des Gemütes und Charakters* (Cechy usposobienia i charakteru) w roku 1908 odnotowano:

*Außerst gut entwickelt, biederer Charakter, ernst, sehr gesetzt, bescheiden, ehrliebend mit stark entwickeltem Pflichtgefühl, sehr gutmutig und unverdrossen*¹⁰⁶, a zatem: „Nadzwyczaj dobrze rozwinięty, poważny, bardzo stateczny, skromny, szczery (uczciwy, honorowy) z szeroko (znacząco) rozwiniętym poczuciem obowiązku, bardzo łagodny (dobroduszny) i niestrudzony”.

Z kolei w kilka lat później (Trost nie podaje dokładnego roku, pisząc dosłownie *ein paar Jahre später*) K. Wojtyłę oceniono następująco:

*Ein in jeder Beziehung korrekter, vollkommen verlässlicher Unteroffizier, der im Kanzlei- und Konzeptfach hervorragend entspricht. Ist jeder Bevorzugung würdig*¹⁰⁷, a zatem: „Pod każdym względem (stosunkiem) poprawny (stosowny, prawidłowy), całkowicie wiarygodny (solidny, niezawodny) podoficer, w kancelarii jako fachowiec odpowiada doskonale. Godny każdego wyróżnienia”.

Pułkownik (Trost nie podał nazwiska, być może podpis w aktach nie jest czytelny) potwierdził ten osąd, wpisując poniżej *Einverstanden* (zgoda, zgadzam się) i dodając uzupełniającą uwagę: *Ein äußerst tüchtiger sehr verwendbarer und braver Unteroffizier* – „Nadzwyczaj zdolny (zdatny, przydatny), bardzo nadający się (do użycia, do służby) i dzielny podoficer”.

Zachowanie (obycie) towarzyskie Wojtyły określono w tej opinii jako bardzo przyjemne (schludne, ładne – *sehr nett*), przyzwoite (skromne, porządne – *anständig*), z bardzo dobrymi manierami (*mit sehr guten Umgangsformen*) i ostatecznie sklasyfikowano go jako posiadającego wszelkie niezbędne kwalifikacje na urzędnika państwowego (wojskowego) – *besitzt er Alle für einen kk Staatsbeamten erforderlichen Qualitäten*¹⁰⁸.

Jak widać, od początku służby wojskowej Karol Wojtyła oceniany był bardzo pozytywnie i uznawany za bardzo przydatnego w służbie. Mimo zmiany statusu (z podoficera na urzędnika wojskowego, z późniejszym awansem do rangi równej stopniowi oficerskiemu) opinie te pozostawały wysokie, a potwierdzone zostały równie doskonałymi ocenami, wystawionymi już

105 *Ibidem*, s. 104.

106 *Ibidem*.

107 *Ibidem*, s. 104-105.

108 *Ibidem*, s. 105. Wszystkie tłumaczenia z akt wojskowych dokonane zostały przez autora niniejszego artykułu z uwzględnieniem specyfiki stosowanego nazewnictwa wojskowego oraz występujących różnych znaczeń niektórych wyrazów.

w okresie urzędniczej i oficerskiej służby K. Wojtyły w Wojsku Polskim.

W latach 1918-1921 zgodnie z przyjętą w Wojsku Polskim pragmatyką, okresowej oceny oficerów, podoficerów i urzędników wojskowych dokonywano w roku dwukrotnie, wiosną i jesienią, przy czym daty poszczególnych zachowanych w teczce akt personalnych K. Wojtyły dokumentów opiniodawczych mogą świadczyć, że czasem przekraczano terminy składania tych opinii, lub niektóre z dokumentów, względnie ich odpisy, powstały jako dodatkowe egzemplarze przeznaczone do innych celów niż tylko odnotowanie okresowych zmian stanu.

Prawdopodobnie najstarszą z polskich opinii przełożonych K. Wojtyły o nim jest opinia datowana 6 czerwca 1919 r., zapisana na Karcie kwalifikacyjnej oznaczonej sygn. L. dz. p. 162¹⁰⁹:

(opisy rubryk pominięto oznaczając ich miejsca [- -], przytaczane są tylko treści opinii – przyp. MSC).

Spokojny i rozważny, dobrze rozwinięty umysłowo, w sprawach swojego fachu doskonale uświadomiony, doskonały kierownik kancelarii. [- -] bardzo pracowity i punktualny. [- -] zachowanie się służbowe i poza służbą bez zarzutu. [- -] Do zawodowej służby zdolny.

Mikucki ppłk kmdt PKU Wadowice¹¹⁰

W kolejnej Liście kwalifikacyjnej PKU w Wadowicach z 28 września 1919 r. oznaczonej L. dz. p. 447¹¹¹ K. Wojtyła jako naczelnik kancelarii PKU opiniowany był następująco:

taktowny, dyscyplinowany [- -] b.[ardzo] gorliwy i pracowity [- -] wszechstronnie obeznany z prowadzeniem kancelarii [- -] bez zarzutu (ten ostatni zapis dotyczył zachowania się K. Wojtyły w służbie i poza służbą – przyp. MSC) [- -] Bardzo dobry.

I w rubryce o przydatności służbowej – *nadaje się na: b) naczelnika kancelarii.*

Mikucki ppłk kmdt PKU

Tenże ppłk Mikucki odchodząc na stanowisko Szefa Wydz. V DOGen. w Grodnie, udzielił pochwały całej kadrze PKU, ale szczególnie wyróżnił Karola Wojtyłę. W pochwale zawartej w Rozkazie dziennym PKU nr 73 z 28 listopada 1919 r. czytamy:

Odchodząc dziś na wyznaczone mi rozkazem [- -] stanowisko kierownika nowo utworzonego Wydz. V w DOGen. Grodno [- -] przy tej sposobności uważam za swój moralny obowiązek,

109WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 23 – s. 3. Karty ewidencyjnej Karola Wojtyły.

110 Ibidem, kl. 98 – ta sama opinia jako odrębny dokument – Wyciąg z opinii z roku 1919 – poświadczony za zgodność wyciągu z r. 1919 i 1920 przez ppłk. Witolda Olszewskiego komendanta PKU, z odcisniętą pieczęcią Powiatowa Komenda Uzuppełnień w Wadowicach, bez daty sporządzenia.

111 Ibidem, kl. 34 – Lista kwalifikacyjna PKU w Wadowicach Karola Wojtyły L. dz. p. 447.

stwierdzić, że od dnia 1 stycznia 1919 – przez cały ciąg mej wspólnej pracy z personelem tut. PKU i personelem OE. – personal ten we wszystkich pracach swych pełnił obowiązki swe sumiennie i z poświęceniem.

W imieniu służby dziękuję mu za to.

W szczególności jednak nie mogę nie wyróżnić urzędnika wojskowego tut. Komendy pana Karola WOJTYŁĘ, który od chwili utworzenia Powiatowej Komendy Uzupelnień – zostając bez przerwy na swem stanowisku – niejednokrotnie zmuszony był, w braku odpowiednich sił, pełnić obowiązki swoje i innych, co też spełniał z wyjątkową gorliwością i niezrównanym poczuciem obowiązku.

Wszystkim, którzy pozostają i których opuszczam, życzę nadal powodzenia i szczęścia w owocnej pracy ku chwale Ojczyzny i młodej naszej Armii¹¹².

W rubrykach dotyczących posiadanych odznaczeń i wyróżnień w późniejszych dokumentach ewidencyjnych K. Wojtyła odnotowywał otrzymanie tej pochwały¹¹³.

Kolejny komendant PKU mjr Józef Ostrowski¹¹⁴ opiniował Wojtyłę nieco obszerniej, acz również bardzo pozytywnie. W Liście kwalifikacyjnej PKU w Wadowicach z 1 marca 1920 r. L. dz. p. 87¹¹⁵ napisał:

[- -] Orientuje się w służbie dobrze, stara się nabytą rutynę przez pilne studiowanie bieżących przepisow powiększyć. Wobec stron uprzejmy, odpowiada zadaniom naczelnika kancelarii zupełnie. [- -] b.[ardzo] gorliwy, pracowity, powierzone mu kierownictwo kancelarii spełnia ochotnie – z zamilowaniem. [- -] Pracuje przez kilka lat jako urzędnik ewidencyjny, nabył rutynę w tym fachu, z pożytkiem też mogłby być użyty jako O.[ficer] E. [widencyjny]¹¹⁶ – Do samodzielnej pracy nadaje się zupełnie. [- -] skromny, taktowny, poważny, obraca się w kołach sfery urzędniczej, poza tem żyje tylko w gronie swej rodziny. [- -] Charakteru ustalonego, silnego, moralności nieposzlakowanej, umie orientować się w stosunkach służbowych i społecznych, zna ludzi i kraj, słowem przedstawia typ urzędnika wojskowego bardzo użytecznego. I w rubryce o przydatności służbowej – nadaje się na: b) naczelnika kancelarii.

Ostrowski mjr Kmdt PKU

112 WBH CAW, I.374.47.1 PKU Wadowice, b.p., Rozkaz dzienny nr 73 z 28 listopada 1919 r.

113 Zob. np. WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. Karta ewidencyjna Karola Wojtyły.

114 Józef Ostrowski (4.02.1867-?), ppłk WP, od 24 listopada 1919 r. do 30.11.1921 r. Komendant PKU 12 pp Wadowice, po przejściu w stan spoczynku mieszkał w Wadowicach.

115 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 35 – Lista Kwalifikacyjna PKU w Wadowicach Karola Wojtyły L. dz. p. 87.

116 Oficer Ewidencyjny – oficerskie stanowiska administracyjne od listopada 1918 r. w WP w ramach każdej z Powiatowych Komend Uzupelnień. Każdy O.E. przydzielony był do jednego z powiatów i odpowiedzialny za przygotowanie i przeprowadzenie poboru w tym powiecie. Stanowiska O. E. zostały zniesione na początku 1926 r. po reorganizacji PKU i służby poborowej w myśl nowej instrukcji organizacyjnej służby poborowej na stopie pokojowej.

W Karcie ewidencyjnej wypełnionej w maju 1920 r. zapisana została krótka opinia przełożonego, pod którą wprawdzie brak podpisu, ale wszystko wskazuje, że jej autorem był także ówczesny Komendant PKU mjr Ostrowski. Wojtyła oceniony tam został jako *Dzielny, pracowity i dobrze wykwalifikowany urzędnik, pod wszelkim względem zasługujący na zaufanie*¹¹⁷.

Kolejną opinię wystawił Wojtyła mjr Ostrowski z datą 22 czerwca 1920 r. w Karcie ewidencyjnej¹¹⁸. Czytamy tam:

Charakter ustalony, silny, męski, usposobienie łagodne, temperament żywy,

– w PKU spełnia obowiązki naczelnika kancelarii, prowadząc równocześnie ewidencję oficerów, sprawy zaopatrzenia wdów i sierot, sprawy małżeńskie żołnierzy, sprawy paszportów etc. pracując równocześnie w dziale reklamacyjnym. We wszystkich tych gałęziach odpowiadał zadaniu bardzo dobrze. Orientuje się w służbie dobrze, stara się nabytą rutynę przez pilne studiowanie bieżących przepisów powiększyć, kierując kancelarią praktycznie bardzo dobrze. Bardzo gorliwy i pracowity, służbę swą spełnia ochoczo z zamięłowaniem.

Pracując od lat kilku jako urzędnik ewidencyjny, nabył rutynę także w tym fachu, z pożytkiem też mogłby być użyty jako O.[ficer] E.[widencyjny] lub referent ewidencyjny przy PKU. Koncept posiada jasny i zrozumiały – nadaje się też zupełnie do samodzielnej pracy. – Wobec przełożonych bardzo posłuszny i uległy, wobec podległych stanowczy i wymagający, strony zaś traktuje z cierpliwością, z wielką uprzejmością, charakteryzującą człowieka dobrze wychowanego. –

Skromny, poważny, taktowny, obcuje w kołach sfery urzędniczej, po zatem żyje tylko w gronie swej rodziny. Moralność jego i rzetelność nie poszlakowana. – Umie zastosować się w każdej sytuacji służbowej, zna ludzi i kraj. Słowem b.[ardzo] dzielny, uczciwy i zdolny u. [rządnik] w.[ojskowy].

*Wadowice, dn. 22 czerwca [19]20, Ostrowski mjr Kmdt PKU Wadowice*¹¹⁹.

Poniżej tej opinii majora Ostrowskiego została na str. 4. Karty ewidencyjnej odnotowana krótka opinia wyższego przełożonego – orzeczenie Szefa Wydziału V b Sztabu Dowództwa Okręgu Generalnego w Krakowie o treści:

117 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 16 – s. 2. Karty ewidencyjnej Karola Wojtyły wypełnionej prawdopodobnie w maju 1920 r.

118 Ibidem, kl. 20 – s. 4. Karty ewidencyjnej Karola Wojtyły (odpis) oznaczonej 341/Urz., z czerwca 1920 r.

119 Ibidem, kl. 97, ta sama opinia jako odrębny dokument – *Wyciąg z listy kwalifikacyjnej urz.[ędnika] w. [ojskowego] X r.[angi] Karola Wojtyły* – poświadczony na odwrotnej stronie karty, gdzie zapisano wyciąg z opinii z 1919 r. za zgodność wyciągu z r. 1919 i 1920 przez ppłk. Witolda Olszewskiego, komendanta PKU, z odcisniętą pieczęcią Powiatowa Komenda Uzupelnień w Wadowicach, bez daty sporządzenia.

Przychyłam się do opinii k[om]and[an]ta PKU i stawiam wniosek na pozostawienie petenta w dalszej służbie wojskowej. Krakow 23 stycznia 1921 Zubrzycki¹²⁰ mjr.

Jak z tego ostatniego zapisu i jego datacji wynika, opisywany odpis tej Karty ewidencyjnej przygotowany został zapewne jako załącznik do prośby Karola Wojtyły o pozostawienie w służbie czynnej w WP w charakterze żołnierza zawodowego.

W Liście kwalifikacyjnej PKU Wadowice oznaczonej jako L. dz. 417 pf¹²¹ wspomniany już Komendant PKU mjr Ostrowski dnia 18 czerwca 1921 r. opiniował Wojtyłę jako II referenta poborowego PKU jeszcze obszerniej:

[- -] Spełnia obowiązki II referenta poborowego, prowadząc równocześnie ewidencję oficerów, sprawy zaopatrzenia wdów i sierot, sprawy małżeńskie żołnierzy, dział paszportowy, reklamację etc. – W służbie b.[ardzo] punktualny i pilny, pracuje wytrwale, ściśle w myśl obowiązujących przepisów. – Wobec stron b.[ardzo] uprzejmy, cierpliwy, z należnym taktem. [- -] Bardzo gorliwy, pracuje z zamięłowaniem i ochoczo na podstawie bieżących rozporządzeń i przepisów, które pilnie studiuje i bardzo trafnie zastosowuje. – Orientuje się szybko w sprawach służbowych i społecznych, pojmując też jasno obowiązek stosowania się do wymogów społeczeństwa. [- -] Przez długoletnią pracę w urzędach wojskowych poborowych nabył wielkie doświadczenie i spryt kancelaryjny, które to zalety, przy jasnym koncepcie i zrozumiałym stylu, jakim rozporządza, umożliwiają mu rzeczowo z każdej sprawy służbowej, nawet zawilej, się wywiązać. – Regulaminy i przepisy zna bardzo dobrze. [- -] skromny, z wielkim taktem, ugrzeczniwy, obcuje przeważnie w kołach urzędniczych. – Wobec przełożonych bardzo posłuszny i uległy, rozkazy ich spełnia szybko, bez jakichkolwiek przeciwstawień. – Podwładnych traktuje po ludzku i cierpliwie. – Poza tem żyje wyłącznie w gronie rodziny. [- -] charakteru silnego, ustalonego, usposobienia łagodnego, moralności nieposzlakowanej, przedstawia się jako wzorowy urzędnik wojskowy, dobrze dyscyplinę wojskową pojmujący, znający kraj ojczysty i ludzi i nadający się do samodzielnej pracy w swoim fachu.

I dalej zapis o przydatności służbowej z rubryki nadaje się na:

b) naczelnika kancelarii lub II referenta poborowego, c) referenta ewidencyjnego, d) oficera ewidencyjnego.

[- -] Słowem bardzo dobry, wielką rutynę posiadający urzędnik wojskowy, a którego

120 Bolesław Józef Zubrzycki (30.05.1853-?), oficer armii austro-węgierskiej, mjr WP, szef służby poborowej DOGen. w Krakowie, etatowo przydzielony m.in. do 12 pp, a później do 20 pp.

121 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 36 – Lista kwalifikacyjna PKU Wadowice Karola Wojtyły L. dz. 417 pf. Prawdopodobnie w Karcie ewidencyjnej, gdzie zestawiono opinie z wcześniejszych dokumentów kwalifikacyjno-ewidencyjnych, błędnie wpisano numer L. dz. jako 477., podczas gdy na Liście kwalifikacyjnej z tej daty figuruje numer 417.

zarówno jak na zajmowanym dotychczas stanowisku II referenta poborowego, bardzo pożytecznie i na innych stanowiskach PKU można by użyć.

Józef Ostrowski mjr Kmdt PKU 12 pp

Poniżej opinii mjr. Ostrowskiego odnotowano poświadczenie Za zgodność, 8 stycznia 1922 r., Fiałka¹²² ppłk Kmdt PKU, co pozwala domniemywać, że zachowany egzemplarz także wykorzystany był jako załącznik do prośby K. Wojtyły o przemianowanie na żołnierza zawodowego.

Na kolejnej Karcie ewidencyjnej¹²³, zawierającej zapisy o przebiegu służby K. Wojtyły do 12 października 1921 r., a zatem niewątpliwie sporządzonej po tej dacie, zestawiono większość wspomnianych opinii komendantów PKU z lat wcześniejszych, m.in. z: Listy kwalifikacyjnej PKU w Wadowicach L. dz. 162 z dnia 6 czerwca 1919 r., Listy kwalifikacyjnej PKU w Wadowicach L. dz. p. 447 z 28 września 1919 r., Listy kwalifikacyjnej PKU w Wadowicach L. dz. p. 87 z 1 marca 1920 r., Karty ewidencyjnej z 22 czerwca 1920 r. i Listy kwalifikacyjnej PKU Wadowice L. dz. pouf. 477 z dnia 18 czerwca 1921 r.

W styczniu 1922 r., gdy K. Wojtyła złożył wniosek o pozostawienie go w zawodowej służbie wojskowej, na wniosku tym zgodnie z rozkazem MSWojsk. Szt. Gen. Oddz. V L.20664/V.P.U/21 opinię złożył ówczesny komendant PKU Wadowice, ppłk Rudolf Fiałka. Napisał w niej:

Człowiek doświadczony, skromny, dbały o swą godność osobistą i honor żołnierski, charakter ustalony, nieskazitelny, łagodny, skupiony w sobie, o dużej woli i wytrwałości, o wielkim poczuciu obowiązku i odpowiedzialności. Punktualny, sumienny, o dużej ambicji pracy, której się przy swej wątłej konstytucji fizycznej oddaje z poświęceniem i zaparciem sam siebie. –

Wzorowa służbiistość i pilność osobista, u podwładnych b.[ardzo] lubiany, wobec przełożonych lojalny. – Powierzchność i formy towarzyskie ujmujące. Zachowanie w służbie i prywatnym życiu bez zarzutu. B.[ardzo] koleżeński, taktowny, b.[ardzo] skrupulatny w pojmowaniu obowiązków obywatelskich. – Oględny, orientuje się w przepisach i rozkazach dobrze i szybko, duża wiedza i znajomość fachu: skrupulatność i rutyna w wykonaniu. – Wymowa i styl (koncept) bez zarzutu. –

Obecnie zajęty w referacie poborowym i kancelarii głównej, wywiązuje się z zadania zupełnie samodzielnie.

122 Rudolf Juliusz Fiałka (5.02.1883-?), ppłk WP, w 1922 r. Komendant PKU 12 pp w Wadowicach, później przeniesiony do szefostwa Służby Poborowej DOK X w Przemyślu, a następnie mianowany oficerem placu w Grudziądzu, gdzie osiadł po przejściu na emeryturę.

123 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 21-24 – Karta ewidencyjna Karola Wojtyły datowana na koniec 1921 r.

Wynikiem powyższego, jak i opinii poprzednich przełożonych nadaje się pierwszorzędnie i bez zastrzeżeń do przemianowania na oficera, przy pozostawieniu na dotychczasowym stanowisku wobec czego załączam wniosek na „veniam studiorum”.

Rudolf Fiałka ppłk kmdt PKU i pieczęć okrągła PKU 12 pp Wadowice

Poniżej dopisano opinię szefa poborowego DOK nr V w Krakowie.

Wzorowy pod każdym względem nie naganny z wielką korzyścią dla dobra służby. Stawiam wniosek na udzielenie „Veniam studiorum”.

Kraków 16 stycznia 1922

i niezbyt czytelny podpis wz. – prawdopodobnie majora Zubrzyckiego.

Rok 1922 to zdecydowanie czas najłabszych opinii K. Wojtyły, ale być może było to związane z dużym stresem, jakim dla Wojtyły było samo podjęcie decyzji o ubieganiu się o status oficera, a później konieczność trzymiesięcznej rozłąki z rodziną i sprostania wymogom ukończenia kursu oficerskiego w Grudziądzu. Opinie Wojtyły, zarówno z okresu przed wyjazdem do Grudziądza, jak i zaraz po powrocie z kursu nie były dla niego zbyt pochlebne.

Wprawdzie opinia i charakterystyka ze szkoły, gdzie musiał podolać dużemu natłokowi nowej wiedzy, w dodatku funkcjonując ponownie w systemie koszarowym i w środowisku obcym, była skromna, ale w porównaniu z opinią sporządzoną w PKU pozytywna. Bezpośredni przełożony kursantów ocenił Wojtyłę następująco:

Pilny, pracowity, inteligencja mała, zdolność przeciętna, charakter zrównoważony, zachowanie się w służbie bardzo dobre, prezencja dobra¹²⁴.

Tę krótką charakterystykę podpisał por. Stanisław Ruśkiewicz¹²⁵, o którym wiadomo, że był ówczesnie dowódcą kompanii w tej szkole, zatem zapewne kompanii kursantów oficerskich, w której szkolono K. Wojtyłę.

Znacznie słabiej, a nawet wręcz źle wyglądała opinia przełożonych Wojtyły z PKU w Wadowicach – ppłk. Rudolfa Fiałki i jego następcy na stanowisku Komendanta PKU ppłk. Witolda Olszewskiego¹²⁶. Obaj opiniowali Wojtyłę za rok 1922 w odstępie zaledwie miesiąca, przy czym opinia ppłk. Fiałki powstała w czasie, gdy Wojtyła był już ponad dwa miesiące na kursie w Grudziądzu, natomiast ppłk Olszewski opiniował Wojtyłę już po jego powrocie do służby

124 Ibidem, kl. 42 – CSPP 2, Wyciąg kwalifikacyjny u.[rzednika] w.[ojkowego] X r.[angi] Karola Wojtyły.

125 Stanisław Ruśkiewicz (8.05.1895-4.04.1942) mjr WP i ZWZ-AK, w latach 1922-23 przydzielony do CSPP nr 2 w Grudziądzu. Inspektor rzeszowski ZWZ-AK, aresztowany przez Niemców w Krakowie i zamordowany w berlińskim więzieniu Plötzensee.

126 Witold (I) Olszewski (30.08.1874-?), ppłk piechoty WP, od 1923 r. do 30 kwietnia 1927 r. p.o. komendanta i komendant PKU Wadowice, po przejściu w stan spoczynku mieszkał w Wadowicach.

w PKU. Być może bardzo drastyczna ocena ppłk. Fiałki była wynikiem jakiegoś bałaganu, braku czy opóźnienia powstałego w kancelarii PKU po odejściu Wojtyły na kurs, a za który podwładni zwalili nań winę, korzystając z czasowej nieobecności przełożonego i kolegi. Jednak z braku innych dokumentów, mogących naświetlić okoliczności tamtych zdarzeń, to domniemanie pozostanie jedynie hipotezą. Co ciekawe, owa opinia ppłk. Fiałki na temat Wojtyły stała w rażącej sprzeczności z poprzednią wystawioną przez niego w styczniu 1922 r.

Tym razem ppłk Fiałka określił Wojtyłę jako oficera skostniałego, szablonowego i lęklivego, zatraćającego słabością, zarzucając, że unika zebrzań towarzyskich. Musiało dojść pomiędzy Wojtyłą a przełożonym do jakiegoś istotnego konfliktu, skoro ppłk Fiałka, oceniając podwładnego, napisał, że [- -] *w zbytnej lęklivości posunął się do zaprzeczenia faktom stwierdzonym własnoręcznym podpisem*. Wprawdzie lojalność służbową Wojtyły uznał za dużą, jednak z miernym wynikiem. Zarzucił Wojtyłe niedostateczną obowiązkowość służbową, skrytość, nieufność i podejrzliwość, zaniedbanie i małą dbałość o wygląd zewnętrzny i dekorum wojskowe. Wskazał także na brak energii, samodzielności i inicjatywy, słabą wolę i brak zdolności kierowniczych, oceniając, że Wojtyła nie podołał zadaniom kierownika kancelarii PKU, mimo dysponowania dobrze przygotowanym personelem, a referat ewidencyjny pozostawił w nieładzie. Obycie towarzyskie Wojtyły ocenił jako dostateczne, ale nacechowane zbytym serwilizmem, dopisując [- -] *poza tem nie udziela się towarzysko wcale*. Przydatność Wojtyły ocenił jako kancelisty przydatnego na niesamodzielnym stanowisku. W konkluzji stwierdził, że Wojtyła to *urzędnik nadający się do registratury na stanowisko niesamodzielnne i że Do awansu się nie nadaje*¹²⁷. Opinia ppłk. Fiałki datowana jest 17 października 1922 r.

Opiniujący Wojtyłę za ten sam okres kolejny Komendant PKU ppłk Olszewski pod wieloma względami ocenił go podobnie słabo, jak ppłk Fiałka, często dodając określenia *nieznany* albo *bliżej nieznany, brak sposobności oceny, niewypróbowany, konkludując Niewypróbowany, wobec czego nieznany. Wadowice, 17 listopada 1922 r. Olszewski ppłk k[omen]d[an]t PKU*.

W rubryce: Uwagi ppłk Olszewski wpisał dosyć specyficzne, jak na wojskowe uwarunkowania, usprawiedliwienie swej oceny:

*Daty powyższe zaczerpnięte z opinii końcowej dawnego kmdta PKU, ponieważ nie znam go osobiście wcale, opinie zaś jego z szeregu lat poprzednich zanadto się różnią, załączam takowe równocześnie, nie biorąc za podane powyżej daty odpowiedzialności na siebie. Olszewski ppłk k[o]m[en]d[an]t PKU*¹²⁸.

127WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 52-55, Roczne Uzupełnienie Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1922.

128 Ibidem, kl. 48-51, Roczne Uzupełnienie Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1922.

W kolejnym RULK datowanym za rok 1922/23¹²⁹, sporządzonym przez ppłk. Olszewskiego, opinia przełożonego o K. Wojtyły powraca do pozytywnej normy, choć w niektórych rubrykach zdarzają się jeszcze uwagi o niewypróbowaniu z braku sposobności w kilku aspektach działalności PKU.

Charakter stały, nieskazitelny, cichy, skromny. Nadzwyczaj pilny i obowiązkowy, pracy swej oddaje się z poświęceniem i zaparciem samego siebie. Wobec przełożonych pełen respektu, wobec podwładnych jak i stron taktowny. Ambitny bardzo dobry Polak i obywatel.

Wygląd i postawa dobra, zdrowie nieszczególne, przeszedł kurs przeszkolenia w Centralnej szkole w Grudziądzu.

Orientuje się dobrze i bardzo szybko, inteligencja średnia. [- -]

Fachowo bardzo dobrze wyszkolony z bardzo dużym doświadczeniem i ogromną korzyścią dla służby. Nadaje się bardzo dobrze na swym stanowisku. Może być bardzo dobrze użytym na stanowisku I referenta dzięki swej znajomości przepisów i fachowemu doświadczeniu. Ocena ogólna: Bardzo pilny i sumienny pracownik. Wadowice 5 kwietnia 1923 r. Olszewski ppłk.

W końcowej ocenie fachowej skonkludowano: *Nadaje się bardzo dobrze na II jak i I referenta PKU. Do awansu z wyboru: Tak!*

Oceny te zostały prawie dosłownie powtórzone w RULK za rok 1923¹³⁰, podpisanym przez ppłk. Olszewskiego 1 listopada 1923 r., natomiast na drugim egzemplarzu RULK¹³¹ za ten rok odnotowana została opinia o K. Wojtyły wyższego przełożonego, ppłk. Tadeusza Wiśniowskiego¹³², Szefa Poborowego DOK V.

Bardzo pilny, obowiązkowy i gorliwy urzędnik wojskowy o gruntownym długoletnim doświadczeniu. Fachowo bardzo dobrze wyszkolony, odpowiada jako II referent PKU bardzo dobrze. Nadaje się też bardzo dobrze na stanowisko Oficera ewidencyjnego. Nieskazitelny, zaufania godny charakter. Kraków, 23 listopada 1923 r. Tadeusz Wiśniowski ppłk Szef Pob.[oru] DOK V i w podsumowaniu opinii fachowej [- -] nadaje się bardzo dobrze na II ref.[erenta] a w razie potrzeby także na I ref.[erenta] PKU. Bardzo dobra wytrawna siła fachowa służby poborowej.

Oceniający Wojtyłę w 1924 r. ppłk Olszewski ponownie nie krył superlatyw dla niego, pisząc:

129 Ibidem, kl. 56-59, Roczne Uzupełnienie Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1922/23.

130 Ibidem, kl. 60-63, Roczne uzupełnienie Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1923.

131 Ibidem, kl. 64-67, Roczne Uzupełnienie Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1923.

132 Tadeusz Wiśniowski (21.07.1882-?), ppłk WP, od 1923 r. do marca 1925 r. szef Służby Poborowej DOK V w Krakowie.

Wygląd i postawa bez zarzutu, stan zdrowia dobry, orientuje się nadzwyczaj szybko, inteligencja zupełnie odpowiednia, zdolności kierownicze specjalnie w swym fachu bardzo dobre. Fachowo znakomicie wyszkolony, posiada bardzo wiele doświadczenia i praktyki, wyniki dla służby bardzo dobre. Odpowiada znakomicie na swym stanowisku, mógłby ewentualnie zastąpić także i ref.[erenta] I. Znakomity, bardzo pilny i sumienny pracownik.

Wadowice, 1 listopada 1924 r. Olszewski pplk i k[o]m[en]d[an]t PKU¹³³.

Podobnie opiniował Wojtyłę Inspektor Poborowy DOK V pplk T. Wiśniowski:

Zgadzam się w zupełności z opinią komendanta PKU. Bardzo dobry oficer nieskazitelny, prawy i zrównoważony charakter. Fachowo wybitnie wyszkolony, bardzo doświadczony i rutynowany 2 referent, pod każdym względem zaufania godny. Nadzwyczaj pilny, gorliwy, obowiązkowy i sumienny, bardzo ambitny, oddaje się pracy z całym poświęceniem.

Odpowiada jako II ref.[erent] PKU wybitnie, nadaje się bardzo dobrze na stanowisko I ref.[erenta] PKU – jest ze wszech miar uwzględnienia godny.

Kraków, 20 listopada 1924 r. Tadeusz Wiśniowski pplk Insp.[ektor] Pob.[orowy] DOK V¹³⁴.

W roku 1925 pplk Olszewski opiniował Wojtyłę podobnie jak w latach poprzednich:

Odpowiada znakomicie na swym stanowisku, może również bardzo dobrze pełnić funkcję ref.[erenta] mob.[ilizacyjnego] jak i ref.[erenta] I. Znakomity i godny wszelkiego zaufania pracownik. Wadowice, 1 listopada 1925 r. Witold Olszewski pplk k[o]m[en]d[an]t PKU¹³⁵

oraz na str. 4 RULK Znakomity oficer służby poborowej Olszewski pplk i k[o]m[en]d[an]t PKU¹³⁶.

Kolejnym opiniującym Wojtyłę był w tym roku płk Maksymilian Hoborski¹³⁷. Oceniał Wojtyłę następująco:

Bardzo dobry oficer administracji kancelaryjnej i wzorowy pracownik. W służbie poborowej

133 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 75 – s. 2. Rocznoego Uzupelnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1924.

134 Ibidem, kl. 74 – s. 3. Rocznoego Uzupelnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1924.

135 Ibidem, kl. 77 – s. 2. Rocznoego Uzupelnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1925.

136 Ibidem, kl. 79 – s. 4. Rocznoego Uzupelnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1925.

137 Maksymilian Marian Antoni Hoborski (21.05.1880-29.04.1942), płk piechoty, pierwszy dowódca 16 pp Ziemi Tarnowskiej w Tarnowie, później m.in. dowodził 59 pp w Inowrocławiu, następnie Inspektor Poborowy DOK V w Krakowie. Po przejściu w stan spoczynku osiadł w Tarnowie, gdzie w latach 1935-39 działał we władzach samorządowych. W okresie okupacji niemieckiej uczestnik konspiracji, aresztowany i wywieziony do KL Auschwitz, gdzie został zamordowany.

wzorowo wyszkolony i wszechstronnie.

Kraków, 24 listopada 1925 r. Maksymilian Hoborski płk Insp.[ektor] Pob.[orowy] DOK V¹³⁸
oraz na str. 4 RULK *Zgadzam się! Kraków 24 listopada 1925 r. Hoborski płk Insp.[ektor] Pob.*
[orowy] DOK V¹³⁹.

Wyższym przełożonym, opiniującym Wojtyłę, był zastępca Dowódcy Okręgu Korpusu w Krakowie, gen. brygady Waclaw Dziewanowski¹⁴⁰, który napisał krótko:

Zgadzam się wz d-cy OK V Dziewanowski g.[enerał] b.[rygady]¹⁴¹.

Zachowane karty dwóch egzemplarzy Roczego Uzupełnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1926, a zatem za ostatni rok jego czynnej służby wojskowej, są na mikrofilmie w CAW wymieszane i trudno jest jednoznacznie ustalić, który egzemplarz był oryginałem, a który wtórniakiem RULK, oraz które karty pochodzą z którego egzemplarza. Niemniej jednak opinie Wojtyły są czytelne i nadal jednoznaczne.

Cichy, skromny, stały, niezmiennie pewny charakter, zasługujący na bezwzględne zaufanie. Szalenie pilny i pracowity oraz lojalny. Wobec przełożonych z wielkim uszanowaniem, wobec stron cierpliwy i z wielkim taktem. Bardzo dobry Polak i obywatel.

Stan zdrowia, wygląd, postawa bardzo dobre.

Orientuje się bardzo szybko i trafnie, wykonuje rozkazy bardzo dokładnie, wydaje sam wybitnie. Zdolności kierownicze bardzo dobre.

Posiadając znakomite wykszolenie i praktykę, pracuje z jak najlepszymi wynikami w każdej gałęzi służbowej.

Odpowiada wybitnie na swym stanowisku, może równie dobrze pełnić obowiązki ref.[erenta] I i w danym razie zastąpi także k[o]m[en]d[an]ta PKU. Wybitny oficer administracyjny. Wadowice 1 listopada 1926 r. Witold Olszewski ppłk PKU.

I poniżej opinia przełożonego służby poborowej:

138 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 77 – s. 2. Roczego Uzupełnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1925.

139 Ibidem, kl. 79 – s. 4. Roczego Uzupełnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1925.

140 Waclaw Dziewanowski (2.10.1870-09.1944), gen. mjr armii carskiej, gen. bryg. WP, w latach 1923-1925 zastępca dowódcy OK V w Krakowie. Po przeniesieniu w stan spoczynku osiedlił się w Warszawie, gdzie zginął w Szpitalu Wolskim w czasie Powstania Warszawskiego.

141 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła, kl. 78 – s. 3. Roczego Uzupełnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1925.

Wzorowy oficer administracyjny. Kraków 18 listopada 1926 r. Hoborski płk¹⁴².

Opinie fachowe na kolejnej stronie RULK potwierdzają powyższe:

Ze służbą poborową wszechstronnie obeznany, znakomity oficer.

Olszewski ppłk k[o]m[en]d[an]t PKU.

W służbie poborowej wszechstronnie wyszkolony.

18 listopada 1926 Hoborski płk Insp.[ektor] Pob.[orowy] DOK V¹⁴³.

Na str. 4 wtórnika (II egz.) RULK za rok 1926 w rubryce: Uwagi odnotowano:

Przeniesiony w stan spoczynku Dz. Pers. 5/27 str. 43.

Wadowice dnia 10 października 1928 r. K[o]m[en]d[an]t PKU

Trznadel¹⁴⁴ ppłk¹⁴⁵.

Podsumowanie

Wojskowi urzędnicy czy oficerowie administracji z rzadka bywają obiektami badań naukowych, a jeszcze rzadziej stają się bohaterami opracowań. A jednak Karol Wojtyła w pełni zasługuje na poświęcenie jego postaci studiów i opisanie. Z jednej strony oczywiście dlatego, że był ojcem świętego. Z drugiej jednak warto także przez pryzmat jego i jego wojskowych losów popatrzeć na liczne kadry żołnierzy i urzędników wojennego i wojskowego zaplecza, administracji i służby poborowej. Bez nich frontowa armia nie miałaby rekruta i szybko w oddziałach pierwszej linii powstałyby luki. Bez tych szarych i skromnych tysięcy Wojtyłów cała machina wojskowego aparatu ległaby w gruzach już w pierwszym zamęcie wojny. Znacznie rzadziej niż w przypadku ich frontowych kolegów piersi ich zdobyły odznaczenia. Ale właśnie poprzez takie postawy, jak Karola Wojtyły seniora, spełniali oni pierwszorzędnie swój obowiązek wobec ojczyzny i dawali przykład sumienności wykonywania i odpowiedzialności za podjęte zadania.

Teza, że Wojtyła nie był jednak przeciętnym oficerem administracji, w świetle jego opinii wydaje się bezdyskusyjna. Z drugiej strony dawał przykład kolegom i podwładnym, a przełożonym dawał gwarancję należytego wykonania zadań. Nawet jeżeli jego postać nie stanowi „uśrednionego” obrazu urzędnika wojskowego i administratora, pokazuje, że takie postawy, takie

142 Ibidem, kl. 80-87 – Roczne Uzupełnienie Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1926 – dwa egz.

143 Ibidem, kl. 83 – s. 3. Roczno Uzupełnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1926.

144 Ludwik Franciszek Trznadel (29.09.1886-?), płk WP, w okresie 05.1925-12.1933 r. Komendant PKU Wadowice, po czym przeniesiony w stan spoczynku. Po II wojnie światowej krótko w LWP, m.in. komendant szkoły oficerskiej.

145 WBH CAW, KGiO I.480.727 Karol Wojtyła mf, kl. 87 – s. 4. Roczno Uzupełnienia Listy Kwalifikacyjnej Karola Wojtyły za rok 1926 (II egz.).

zaangażowanie i takie poświęcenie także były możliwe i rzeczywiście miały miejsce. I że z dala od frontu także starano się służyć ojczyźnie najlepiej jak to możliwe.

Analizując opinie Karola Wojtyły seniora, nie sposób nie zdać sobie sprawy, że wiele cech charakterologicznych ojca ujawniał także w swoim życiu syn, Karol Józef Wojtyła – papież Jan Paweł II. Zapewne był to efekt wspólnych genów, ale niewątpliwie także, a może nawet bardziej, procesu wychowania i osobistego przykładu. Jan Paweł II podziwiany był przez wielu za zaangażowanie, pracowitość i sumienność w podejmowanych przez siebie działaniach, a z drugiej strony za kulturę, takt i szacunek, jakie okazywał innym ludziom, bez względu na ich status i pochodzenie. Czytając większość opinii o ojcu, widać, jak wiele z nich pasuje per analogiam i toutes proportions gardées do postawy i zachowań wybitnego syna, a w wielu przypadkach jest on przykładem (jeżeli to tylko możliwe) jeszcze solidniejszej i bardziej zaangażowanej postawy i codziennego dawania świadectwa. W tym przypadku znane powiedzenie „Niedaleko pada jabłko od jabłoni” znajduje znakomite i jak najbardziej pozytywne potwierdzenie. Bez błogosławionego ojca – człowieka prostego i skromnego, ale ze wszech miar godnego – i bez jego osobistego przykładu nie byłoby zapewne świętego syna. Można powiedzieć, że Karol Wojtyła junior wzrastał do świętości w skromnych, ale jakże dobrych warunkach.

Bibliografia

Źródła

Wojskowe Biuro Historyczne – Centralne Archiwum Wojskowe

Kolekcja Generałów i Osobistości

–*Karol Wojtyła* KGiO I.480 mikrofilm 727;

Kolekcja Akt Personalnych i Odznaczeniowych

– *Czesław Jan Lisko* AP 1324;

Kolekcja akt wojskowych z okresu międzywojennego

– *Powiatowa Komenda Uzuppełnień w Wadowicach* I.374.47;

Archiwum Muzeum Tradycji Niepodległościowej Ziemi Wadowickiej im. 12 pp

Materiały do Słownika Biograficznego Żołnierzy Niepodległości Ziemi Wadowickiej

Publikacje

Baczkowski M., *Pod czarno-żółtymi sztandarami. Galicja i jej mieszkańcy wobec austro-węgierskich struktur militarnych 1868-1918*, Kraków 2003.

Galik P., *Krzyż za długoletnią służbę wojskową w habsburskich siłach zbrojnych 1849-1918*, „Odkrywca”, 2009, nr 1.

- Jakóbiec J., *Na drodze stromej i śliskiej. Autobiografia socjologiczna*, Kraków 2005.
- Kindziuk M., *Kariera wojskowa Karola Wojtyły w świetle źródeł archiwalnych*, „Saeculum Christianum”, 2017, t. XXIV, s. 237-246.
- Kindziuk M., *Matka papieża. Poruszająca opowieść o Emilii Wojtyłowej*, Kraków 2013.
- Nowakowski T., *Armia austro-węgierska 1908-1918*, FENIX Edition 1992 w serii Barwa i Broń.
- Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923.
- Rocznik Oficerski 1924*, Warszawa 1924.
- Rocznik Oficerski 1928*, Warszawa 1928.
- Rocznik Oficerski 1932*, Warszawa 1932.
- Rocznik Oficerski Rezerw 1934*, Biuro Personalne MSWojsk., Warszawa 1934.
- Siwiec-Cielebon M., *Wojtyłowie w mundurach i ich wojskowe ścieżki... O dziedzictwie i patriotyzmie przyczynek do życiorysu Karola Wojtyły*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 2009, nr 12, s. 7-30.
- Tajny Dziennik Personalny MSWojsk.*, 1936, nr 2.
- Trost E., *Der Papst aus einem fernen Land: Johannes Paul II. und seine Kirche*, Verlag Fritz Molden, Wien-München-Zürich-Innsbruck 1979.
- Żak A. Cz., referat zatytułowany „Por. Karol Wojtyła – ojciec Jana Pawła II w świetle źródeł archiwalnych”, wygłoszony 2 kwietnia 2014 r. – w dziewiątą rocznicę śmierci papieża Jana Pawła II – w Centralnej Bibliotece Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego – zamieszczony na YT przez Ordynariat Polowy Wojska Polskiego https://www.youtube.com/watch?v=sAvppWmdJ_c [dostęp: 12 listopada 2019 r.].

Summary

The soldier of Polish Army for altars - way of life and opinions of Karol Wojtyła senior in the light of military documents

The article discusses the military career of Karol Wojtyła senior - father of the Pope and today's Saint John Paul II - based on preserved archival documents. Using primarily notes from qualification cards and lists and other documents preserved in the copy of Karol Wojtyła's file folder in the Wojskowe Biuro Historyczne Centralne Archiwum Wojskowe (WBH CAW, en. Military Historical Office of the Central Military Archives in Warsaw), described the course of his service as a non-commissioned officer and a military official in the Austro-Hungarian army (18 years) and since 1918 in the Polish Army as a military official and officer in military administration (9 years). The information was supplemented by data published years ago by the Austrian journalist Ernst Trost based on the documents of Wojtyła senior preserved in the Vienna Kriegsarchiv. K. Wojtyła ended duty of military service as a lieutenant in 1927, retiring. The opinions of superiors about Karol Wojtyła were also presented, allowing to outline his characterological features and attitude, indicating that many of these features and behaviors had an undoubted impact on the formation and development of Karol Wojtyła junior's personality in his youth. Thanks to the detailed presentation of the military career of K. Wojtyła, it was possible to correct some wrong informations about him, including regarding his alleged participation in the battle of Gorlice or Wojtyła's service in the Legiony Polskie (en. Polish Legions.). A separate thread is the history of these documents from the CAW, the originals of which in 1979 Edward Gierek passed on to John Paul II during his first pilgrimage to his homeland.

Key words:

Karol Wojtyła, John Paul II, the 56th Infantry Regiment of count Daun, the 12th Infantry Regiment of the Territory of Wadowice, the Poviats Army Recruiting Command in Wadowice, the Polish Army officer